

ISSN 1686-2635

ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๑
ตุลาคม ๒๕๖๑
มีนาคม ๒๕๖๒
Vol.21 No.1
Oct 2018-Mar 2019

วารสารสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
The Journal of the Center for the Promotion of Arts and Culture, CMU

รมพยอม

เส้นสาย
ลวดลาย
ล้านนา

สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 ขอแสดงความยินดีกับ
 ศาสตราจารย์คลินิก นพ.นิเวศน์ นันทจิต
 ที่ได้รับการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง
 อธิการบดี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 ตั้งแต่วันที่ 25 กรกฎาคม 2561
 ประกาศ ณ วันที่ 31 กรกฎาคม 2561

ขอแสดงความยินดีกับ
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิลาวัลย์ เสวตเศรณี
 ที่ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม
 โดยสภามหาวิทยาลัย
 เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม พ.ศ. 2561

ขอแสดงความยินดีกับ
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์มานพ มานะแซม
 ที่ได้รับแต่งตั้งเป็นรองผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม
 โดยอธิการบดี
 เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม พ.ศ. 2561

บทบรรณาธิการ

วารสารร่มพยอมปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๑ ของปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๒ นี้ กองบรรณาธิการได้นำสาระความรู้เกี่ยวกับลวดลายล้านนาที่ปรากฏในงานศิลปะทัศนกรรมต่างประเภท อาทิบทความเกี่ยวกับลวดลายผ้าทอเกาะลัวะของชาวไทลื้อ โดยรองศาสตราจารย์ทรงศักดิ์ ปรางค์วัฒนากุล ประธานกรรมการศูนย์ล้านนาศึกษาคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้เชี่ยวชาญผ้าไทลื้อในกลุ่มประเทศแถบอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

บทความเรื่องของลวดลายในงานจิตรกรรมล้านนา โดยผู้ช่วยศาสตราจารย์วิทยา พลวิฑูรย์ อาจารย์ประจำสาขาทัศนศิลป์ คณะศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ได้กรุณาส่งบทความเรื่องลายคำล้านนา สะท้อนถึงความเจริญรุ่งเรืองของบ้านเมือง ศิลปะวัฒนธรรม ความเชื่อความศรัทธาและวิถีชีวิตของชาวล้านนา

นอกจากนี้ยังมีบทความ ที่ให้ผู้อ่านสามารถเปรียบเทียบรูปแบบลวดลายของศิลปะบนผืนผ้าปาเต๊ะทางภาคใต้ของไทยเรา โดยอาจารย์ ดร.ยุทธพงษ์ ต้นประดู่ สาขาวิชาการจัดการวัฒนธรรม คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ร่วมกับรองศาสตราจารย์ ดร.สาวิตร พงศ์วีร์ สาขาวิชาศิลปะการจัดการแสดง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ซึ่งเป็นเครือข่ายความร่วมมือสถาบันต่างภูมิภาคอีกด้วย

สำหรับนักเขียนประจำในฉบับนี้ คงมีบทความน่าสนใจหลายด้านเช่นเคย ไม่ว่าจะเป็นด้านประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมอาหารล้านนา เมนูแกงยอดมันแก้วไป จนถึงบทความแห่งความรื่นรมย์ภาพลวงตา

ในนามของบรรณาธิการบริหาร ต้องขอขอบคุณทุกท่านที่ได้ติดตามวารสารศิลปวัฒนธรรมร่มพยอม ของสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ด้วยดีเสมอมา

ผศ.วิลาวณีย์ เศวตเศรณี
บรรณาธิการบริหาร
ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

คณะที่ปรึกษาทรงคุณวุฒิ

อาจารย์ ดร.เอกชัย มหาเอก รองอธิการบดี
นายจุลทัศน์ กิติบุตร
นายนคร พงษ์น้อย
นายวิสิทธิ์ พานิชพันธ์

บรรณาธิการบริหาร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิลาวณีย์ เศวตเศรณี

ผู้ช่วยบรรณาธิการบริหาร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์มานพ มานะแถม
ปีทมา จักขุรัตน์
สนั่น ธรรมธิ

กองบรรณาธิการ

ฐานีย์ เครือระยา
สันต์ทัศน์ เพ็ญจันทร์
วนิดา เชื้อคำฟู
ชนาภา คำวงศ์
รพีพรรณ ศรีทะ
กิตติพันธ์ ไชยยาตีบ
วาสนา มawangค์
ต่อพงษ์ เสมอใจ
สุชธรรม โนบาง
ชุตินา พรหมาววัฒน์

นักเขียนรับเชิญ

ทรงศักดิ์ ปรางค์วัฒนากุล
ยุทธพงษ์ ต้นประดู่
สาวิตร พงศ์วีร์
วิทยา พลวิฑูรย์

นักเขียนประจำ

สมโชติ อ่องสกุล
สนั่น ธรรมธิ
สุนทร บุญมี
พลญ.ลลิตา ธีระสิริ

จัดส่งวารสาร

ปัญญา แก้วคำ
สนอง คำบุญปั้น
จุฑามาศ ขุนหล่อ

ผู้จัดพิมพ์

สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50200
โทรศัพท์ 0-5394-3625
โทรสาร 0-5322-2680

ศิลปกรรมสิ่งพิมพ์

อุกฤษฏ์ วงศ์สัมพันธ์

พิมพ์ที่

FLUKE Graphic Design & Printing
email: fluke.th@gmail.com
โทรศัพท์ 0-80496-9946

วารสาร “ร่มพยอม” จัดทำขึ้นเพื่อนำเสนอความเคลื่อนไหวในแวดวงศิลปวัฒนธรรม หวังให้เป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ กำหนดออกราย 6 เดือน ติดต่อส่งข่าวสารได้ที่ <http://art-culture.cmu.ac.th> หรือ email: artculture.cmu@gmail.com หรือสำนักงานบรรณาธิการ ทัศนคติหรือข้อคิดเห็นใดๆ ที่ปรากฏอยู่ในวารสารร่มพยอม เป็นความคิดเห็นอิสระของผู้เขียนแต่ละท่านมิใช่ทรัพย์สินของกองบรรณาธิการ หรือสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

พิพิธภัณฑ์เรือนโบราณล้านนา Lanna Traditional House Museum

สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
The Center for the Promotion of Arts and Culture, Chiang Mai University

เปิดให้เข้าชม

จันทร์ – ศุกร์ 8.30 – 16.30 น.

Open Mon – Fri 8.30 am – 4.30 pm

เสาร์ – อาทิตย์ 9.00 – 16.30 น.

Sat-Sun 9.00 am – 4.30 pm

Tel : 053 94 3625, 053 94 3626

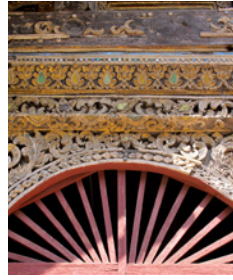
<http://art-culture.cmu.ac.th/th/museum>

(หยุดวันนักขัตฤกษ์ Closed on public holidays)

สารบัญ

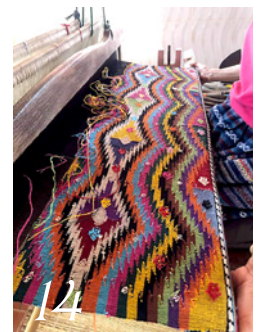
วารสารร่วมพยอม
ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๑
ตุลาคม ๒๕๖๑ - มีนาคม ๒๕๖๒
ISSN 1689-2635

ภาพปก :
ลวดลายปูนปั้นประดับวิหาร
วัดหางดง อ.หางดง จ.เชียงใหม่

ถ่ายภาพโดย :
ฐาปนีย์ เครือระยา

- 1 วัดเก่าดีและวัดเชียงใหม่
ในแผนที่ร่วมสมัย
สมโชติ อ๋องสกุล
- 3 ลายคำล้านนา
ความงดงามที่ยังมีลมหายใจ
วิทยา พลวิฑูรย์
- 12 นกหัสดีลิงค์
สนั่น ธรรมธิ
- 14 ลวดลายผ้าทอเกาะลัวะ :
อัตลักษณ์ผ้าขึ้นไทลื้อในประเทศไทย
ทรงศักดิ์ ปรางค์วัฒนากุล
- 24 ปาเต๊ะ จุดเชื่อมต่อวัฒนธรรมอันดามัน
ยุทธพงษ์ ตันประดู่, สาวิตร พงศ์วิษร์
- 29 ภาพลวงตา
พญ.ลลิตา อีระสิริ
- 33 แกงยอดมันแก้ว
สุนทร บุญมี
- 34 พิพิธภัณฑ์เรือนโบราณล้านนา
สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- 38 ข้าวประชาสัมพันธ์

วัดเก่าคือและวัดเชียงใหม่ ในแผนที่ร่วมสมัย

เรื่อง: สมโชติ อ่องสกุล¹

โอกาสวันมาฆบูชา 2562

ขอนำเสนอข้อมูลพบใหม่

เกี่ยวกับ 2 วัดในเชียงใหม่ ดังนี้

ก. ข้อมูลจากเอกสารร่วมสมัยและแผนที่ร่วมสมัย

1. วัดเก่าคือ

ช่วงล้านนายุคทอง การเมืองเข้มแข็ง เศรษฐกิจ มั่งคั่ง พุทธศาสนารุ่งเรืองใน พ.ศ.2047 พระเมืองแก้ว (พ.ศ.2038-2068)โปรดฯให้หล่อพระพุทธรูปด้วยโลหะหนัก 9 โกลีดาล้ำ เป็นพระพุทธรูปนั่งปางมารวิชัย ตามรูปแบบพระพุทธรูปศิลปะล้านนาที่ผสมผสานอิทธิพลกรุงสุโขทัย (เดิมมักเรียกว่า “สิงห์สาม” ศิลปะเชียงแสน) เรียกว่า “พระเจ้าเก่าคือ” เป็นพระประธานในอุโบสถวัดสวนดอก

ต่อมาเมื่อพบเอกสารสำรวจรายชื่อวัดและนิกายสงฆ์ในเชียงใหม่ พ.ศ.2440 ของ หนานอุ้นเมือง เจ้าหน้า ที่กองอำนวยการสงฆ์ เมืองเชียงใหม่ พบว่าวัดในเชียงใหม่ มี 24 หมวดอุโบสถ หนึ่งในนั้นคือหมวดอุโบสถวัดเก่าคือ ซึ่งมี 13 หัววัด ประกอบด้วย (1)วัดเจ็ดยอด (2)วัดฝายหิน (3)วัดช่างเคี่ยน (4)วัดเก่าคือ (5)วัดปากกล้วย (6)วัดป่าแดง (7)วัดสวนดอก (8)โป่งน้อยไจย (9)วัดร่ำเพ็ง (10)วัดโลก (11)วัดป่องแยง (12)วัดกองแหะ (13)วัดป่องแยงใน มีวัดเจ็ดยอด (นิกายเชียงใหม่) เป็นเจ้าอุปฮาดหัวหมวด เป็นหลักฐานยืนยันว่าวัดสวนดอกกับวัดเก่าคือเป็นคนละวัดกัน เดิมมักอธิบายว่าทั้งสองวัดอยู่ในเวียงสวนดอก

จากแผนที่แขวงเมืองเชียงใหม่ พ.ศ.2449 แสดงที่ตั้งบ้านเก่าคือ อยู่ทางด้านทิศตะวันตกนอกเวียงสวนดอก บริเวณดังกล่าวปัจจุบันมีร่องรอยวัดร้าง ทำให้สันนิษฐานได้ว่าร่องรอยวัดร้างในบริเวณที่แผนที่แขวงเมืองเชียงใหม่ พ.ศ.2449 เรียกว่า “บ้านเก่าคือ” ปัจจุบันเป็นบริเวณที่ตั้ง หอนิทรรศการ ศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่คือวัดเก่าคือ

ก่อนมีการสร้างอาคารหอนิทรรศการ ศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ใน พ.ศ.2538 บริเวณนั้นมีร่องรอยอยู่ โดยมีฐานวิหารใกล้ต้นโพธิ์ริมถนน (คำบอกเล่าของลุงเสี่ยม คนงานประจำหอ 3มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เล่าให้สุรชัย จงจิตงามสมัยเรียนปริญญาตรี คณะวิจิตรศิลป์ฟัง)

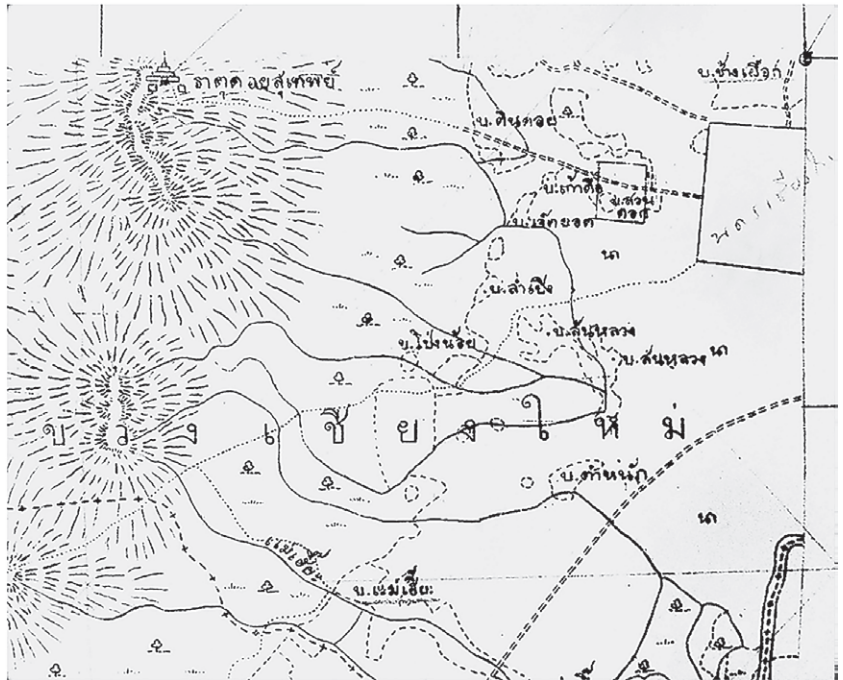
ภาพชุดร่องรอยวัดร้างในบริเวณ
หอนิทรรศการศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
บริเวณดังกล่าวเดิมคือ บ้านเก่าคือ จึงอาจเป็นร่องรอย วัดเก่าคือ

บริเวณดังกล่าวอาจเป็นบริเวณที่พระเมืองแก้ว (พ.ศ.2038-2068) โปรดฯให้หล่อ “พระเจ้าเก่าคือ” เพราะบริเวณวัดพันเสาซึ่งเดิมมีข้อมูลว่าเป็นสถานที่หล่อพระเจ้าเก่าคือ ได้มีการตรวจค้นร่องรอย “ขี้เถ้า” ในบริเวณวัดพันเสาเมื่อ ทศวรรษ 2550 แล้วไม่พบร่องรอยขี้เถ้าอันเกิดจากการหล่อพระพุทธรูป

2. วัดเชียงใหม่ :วัดนามเมือง

จากเอกสารสำรวจรายชื่อวัดและนิกายสงฆ์ในเชียงใหม่ พ.ศ.2440 ของ หนานอุ้นเมือง เจ้าหน้า ที่กองอำนวยการสงฆ์ เมืองเชียงใหม่พบว่าวัดในเชียงใหม่เวลานั้นมี 24 หมวดอุโบสถ หนึ่งในนั้นคือหมวดอุโบสถสพ้า (วัดสำเภา) มี 14 หัววัด ประกอบด้วย (1)วัดอมง (วัดอุโมงค์เถรจันทร์) (2)วัดอินทหิน (วัดอินทสีล) (3)วัดดงตี (วัดดงตี) (4)วัดดอกคำ (5)วัดไช (อ่านว่าวัดใจ

แผนที่แขวงเมืองเชียงใหม่ พ.ศ. 2449 แสดงที่ตั้งบ้านเก่าที่อยู่บ้านทิศตะวันตก นอกเวียงสวนดอก (ที่มา:สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร :ชอบคุณ อ.ดร.สุรัชย์ จงจิตงาม คณะวิจิตรศิลป์ ทุ่มมอบแผนที่)

ต่อมาเรียกว่าวัดปราเกียร อ่านว่าวัดผาเกียร ต่อมาคือ วัดชัยพระเกียรติ (6)วัดนาเอื้อง (วัดนางเอื้อง) (7)วัดชายมูน (วัดทรายมูล) (8)วัดผ้าขาว (9)วัดเชียงใหม่ (10)วัดหมื่นล้าน (11)วัดพันอัน (12)วัดสแพ้า (วัดสำเภา) (13)วัดหมื่นคอง (14)วัดบ้านปิง เป็นหลักฐานยืนยันว่ามีชื่อวัดเชียงใหม่ อันเป็นวัดนามเมือง

เมื่อดูในแผนที่สมัยพระเจ้าอินทวิชยานนท์เป็นเจ้าหลวงเชียงใหม่ (พ.ศ. 2416-2440) สำนวนโดยฝรั่งซึ่งเข้าใจว่าคือ Jamea McCarthy (ต่อมาเป็นพระวิภาคภูวิศล เจ้ากรมแผนที่ทหารคนแรก รับราชการในสยามระหว่าง พ.ศ. 2424-2444) และคณะโดยแผนที่เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ระบุที่ตั้งคุ้มหลวงของพระเจ้าอินทวิชยานนท์ และระบุที่ตั้งวัดเชียงใหม่

บริเวณที่ตั้งวัดเชียงใหม่ในแผนที่อยู่เอื้องวัดผ้าขาว และวัดเสฐฐา (ต่อมาเป็นที่ตั้งโรงเรียนพุทธโฆสภณ) คือบริเวณใกล้กับที่ตั้งโรงแรมโนดาด ในเวียงเชียงใหม่

บริเวณที่ตั้งโรงแรมโนดาดเดิมเป็นสวนลำไย ต่อมานายชุมสีห์ อโนดาด พ่อค้าวัสดุก่อสร้างในจังหวัดนครสวรรค์มาซื้อที่ดินดังกล่าว มีโครงการสร้างโรงแรมได้ว่าจ้างนายนิวัติ ตันตียนุสรณ์ สมัยเป็นสถาปนิกหนุ่มเพิ่งจบจากประเทศฟิลิปปินส์มาตั้งสำนักงานสถาปนิกที่ประตูเชียงใหม่ เมื่อ พ.ศ. 2517 เป็นผู้ออกแบบก่อสร้าง

โรงแรมโนดาด นายนิวัติ ตันตียนุสรณ์ (ปัจจุบันจบปริญญาเอกด้านสิ่งแวดล้อมฯ จากออสเตรเลีย) ยืนยันว่าบริเวณก่อสร้างโรงแรมไม่พบร่องรอยวัดร้าง (คำบอกเล่าของ ดร.นิวัติ ตันตียนุสรณ์ เมื่อ 28 มค. 2562)

บริเวณใกล้เคียงกับโรงแรมโนดาดคืออาคารพาณิชย์ตรงทางสี่แยกถนนราชมรรคาตัดกับถนนราชภาคินัย เยื้องๆ กับวัดผ้าขาวคือ ที่ตั้งวัดเชียงใหม่ โดยมีโฉนดวัดร้าง เลขที่ 3531 เล่มที่ 36 ก. หน้า 31 เนื้อที่ 2 งาน 12 ตารางวาเป็นหลักฐาน แต่โฉนดที่ดินออกเป็นชื่อวัดผ้าขาวน้อย (ร้าง)

แสดงว่าใน พ.ศ. 2440 เมื่อหนานอุ่นเมืองสำรวจรายชื่อวัดนั้นเรียกว่า วัดเชียงใหม่ เมื่อ Jamea McCarthy สำรวจเขียนแผนที่เมืองเชียงใหม่ก็เขียนว่าเป็นที่ตั้งวัดเชียงใหม่ ต่อมากลายเป็นวัดผ้าขาวน้อย เมื่อออกโฉนดที่ดินจึงกลายเป็นชื่อวัดผ้าขาวน้อย

ข. ข้อเสนอกรณีวัดเก่าคือ

1. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ไม่สร้างอาคารใดๆ เพิ่มเติมในบริเวณด้านหน้าหอนิทรรศการศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และรักษาเนินดินที่เป็นกองอิฐ ร่อยรอยกุ้เดิมต่อไป

ที่ตั้งวัดเชียงใหม่: วัดนามเมืองที่ถูกเปลี่ยนเป็นวัดผ้าขาวน้อย

พื้นที่วัดเชียงใหม่เดิมกลายเป็นวัดผ้าขาวน้อย อยู่ใต้แยกถนนธรรมราชา ตัดกับถนนราชกาหัดินัย มุมมองทิศตะวันตกเฉียงเหนือ

แผนที่โฉนดที่ดินวัดผ้าขาวน้อย (เดิมคือวัดเชียงใหม่) เลขที่ ๓๕๓๑ เลขที่ ๓๖ ก. หน้า ๓๑ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ พื้นที่ - ไร่ ๒ งาน ๑๒ ตารางวา การจัดประเภทที่ดิน : เกษตรป่า ๑ ๓๖

วัดเชียงใหม่ในแผนที่รวมถ่าน

ที่มา: แผนที่ผังนครเจ้าอินทวิชยานนท์ และรายงานการสำรวจศึกษาผังเมืองเชียงใหม่ จัดทำโดย วิศวกรส่วนจำกัฒนาการโยธา แผนกสำนักศิลปากรที่ ๘ เชียงใหม่, ๒๕๔๔ หน้า ๑๒๘, ๓๘๑ (นฤคุณ คุณยอดดลชัย สุเมธเกษม และคณะ แห่งสำนักศิลปากรที่ ๘ เชียงใหม่ผู้มอบข้อมูล)

2. สำนักศิลปากรที่ 7 เชียงใหม่ตั้งงบประมาณเพื่อตรวจสอบ ขุดค้นและขุดแต่งทางโบราณคดีในบริเวณด้านหน้าหอนิทรรศการ ศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และดำเนินการเมื่อมีงบประมาณ

ค.ข้อเสนอกรณีวัดเชียงใหม่: วัดนามเมือง

1. สำนักพุทธศาสนาแห่งชาติประจำจังหวัดเชียงใหม่คงต่อสัญญาเช่าพื้นที่วัดเชียงใหม่ซึ่งเรียกชื่อในโฉนดที่ดินว่า “วัดผ้าขาวน้อย” (ร้าง) ตรงทางสี่แยกถนนธรรมราชาตัดกับถนนราชกาหัดินัย

2. สำนักศิลปากรที่ 7 เชียงใหม่ตั้งงบประมาณเพื่อตรวจสอบ ขุดค้นและขุดแต่งทางโบราณคดีในบริเวณวัดเชียงใหม่ซึ่งเรียกชื่อในโฉนดที่ดินว่า “วัดผ้าขาวน้อย” (ร้าง) และดำเนินการเมื่อมีงบประมาณ

ทั้งสองกรณีเมื่อได้ข้อมูลทางโบราณคดีเพิ่มเติมแล้ว ขอเสนอให้มหาวิทยาลัยเชียงใหม่จัดสรรทุนโครงการล้านนาสร้างสรรค์ สนับสนุนให้ อาจารย์และนักศึกษาของวิทยาลัยศิลปะ สื่อและเทคโนโลยี และคณะวิจิตรศิลป์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ นำความรู้ทางศิลปกรรมเสนอในรูปแบบการจัดทำ (Application) ที่สามารถ Download ได้ผ่านโทรศัพท์ Smart phone เพื่อการเรียนรู้ในวงกว้างต่อไป โดยไม่จำเป็นต้องสร้างวัดขึ้นใหม่ในพื้นที่เดิม (ดู ตัวอย่างการนำเสนอ “พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในป่าวิเศษ” ในรูปแบบการจัดทำ (Application) ที่สามารถ Download ได้ผ่านโทรศัพท์ Smart phone ซึ่งผู้เขียนและคณะอาจารย์จากคณะวิจิตรศิลป์วิทยาลัยศิลปะ สื่อฯ ได้รับการสนับสนุนโดยเทศบาลตำบลสุเทพ 2562)

ลายคำล้ำค่า

ความงดงามที่ยังมีลมหายใจ

เรื่อง: วิทยา พลวิฑูรย์¹

บทนำ

ลายคำล้ำค่าถือเป็นความงดงามทางศิลปะอย่างหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการแสดงออกถึงความหลากหลายและความสามารถทางเชิงช่างได้อย่างชัดเจน ความหลากหลายที่ปรากฏเหล่านั้นแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการความก้าวหน้าทางด้านต่างๆ อาทิ ด้านรูปแบบลวดลาย ด้านเทคนิควิธีการที่มีการปรับใช้อย่างเหมาะสม การเลือกใช้วัสดุที่สอดคล้องกับเทคนิค รวมถึงการนำไปใช้ประดับตกแต่งงานศิลปกรรมล้ำค่าต่างๆ ได้อย่างลงตัวสวยงาม เกิดคุณค่าทางความงามที่แสดงความหมายตามคตินิยมของล้านนามาอย่างยาวนาน

งานลายคำล้ำค่ามักปรากฏอยู่คู่กับศาสนสถาน ศาสนวัตถุ เครื่องสักการะในทางพระพุทธศาสนา รวมถึงใช้ประดับตกแต่งอาคารทางสถาปัตยกรรม เครื่องสูง เครื่องประกอบยศของสถาบันกษัตริย์เจ้านายหรือผู้มีบรรดาศักดิ์สูงสายคำยังเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงความเจริญรุ่งเรืองของบ้านเมือง ศิลปวัฒนธรรม ความเชื่อ ความศรัทธาและวิถีชีวิตของคนล้านนาที่ดำเนินอยู่ภายใต้ความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกลมกลืนกัน เกิดเป็นค่านิยมร่วมในวัฒนธรรมล้านนารวมถึงวัฒนธรรมใกล้เคียงในดินแดนแถบลุ่มน้ำโขงที่ปรากฏรูปแบบของงานศิลปะที่คล้ายคลึงกันเช่น เมืองหลวง

พระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เมืองเชียงตุง ประเทศพม่า เมืองสิบสองพันนา สาธารณรัฐประชาชนจีน ประเทศกัมพูชา ประเทศเวียดนาม และในประเทศไทย² เป็นต้น

งานศิลปกรรมลายคำล้ำค่าเกิดขึ้นได้ก็เนื่องจากวิวัฒนาการทางเทคโนโลยีที่ผสมผสานกับภูมิปัญญาแบบโบราณสามารถนำโลหะที่มีความแข็งตัวแต่มีเนื้อละเอียดผ่านกรรมวิธีการรีดและตีทุบให้เป็นแผ่นบางเรียบมีคุณสมบัติบางเบาได้ คนในวัฒนธรรมล้านนามักเรียกชนิดธาตุโลหะทองคำ (Gold) ว่า “คำ” ส่วนทองเหลือง (Brass) เรียกว่า “ทอง” ไม่เรียกว่า “คำเหลือง” การเรียกชื่อจะมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน ทองคำเป็นที่นิยมทั้งในอดีตและปัจจุบันธาตุโลหะชนิดนี้มีมูลค่าสูงและคุณสมบัติที่มีความพิเศษมีสีเหลืองทองมันวาวเนื้ออ่อนนุ่มสามารถยืดและตีเป็นแผ่นได้ ทองคำที่นำมาตีเป็นแผ่นบางๆ เรียกว่า “ทองคำเปลว” มีคุณสมบัติที่บางเบาสามารถนำไปใช้ได้หลายพื้นที่และหลากหลายรูปทรง นิยมนำไปใช้ในงานประณีตศิลป์ต่างๆ เช่น ปิดทองเป็นลวดลายประดับโครงสร้างภายในงานสถาปัตยกรรม ปิดทองพระพุทธรูป ปิดทององค์พระธาตุเจดีย์ ปิดทองประดับงานแกะสลักเครื่องไม้ต่างๆ เป็นต้น

1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิทยา พลวิฑูรย์ อาจารย์ประจำสาขาทัศนศิลป์ คณะศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
2 ลิปิกร มาแก้ว. (2558). ลายคำ นำแต้ม. เชียงใหม่: โฮงเขียนสิบสานภูมิปัญญาล้านนา. 1.

งานลงรักปิดทองประดับภายในวิหารลายคำ
วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร อ.เมือง จ.เชียงใหม่

โลงศพจีนโบราณ ปรากฏเทคนิคที่ใช้ยางรักผสมวัสดุคืบที่ทำให้เกิดสี
เช่นชาด ล้านนาเรียกว่า “หาง” ในการเขียนลวดลายประดับตกแต่ง
เพื่อให้เกิดความสวยงามและความหมาย
(Tokyo National Museum, 1998, 95.)

ลายระเอียดของลวดลายที่ประดับโลงศพจีนโบราณ
(Tokyo National Museum, 1998, 95.)

ที่มาและความหมายของงานลายคำล้านนา

งานศิลปกรรมลายคำปรากฏขึ้นในอาณาจักรล้านนา ตั้งแต่ครั้งใดยังไม่มีหลักฐานที่บ่งชี้ได้แน่ชัด แต่จากการศึกษาค้นคว้าของศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี มีความเห็นที่กล่าวถึงประวัติงานช่างรักไทยว่า งานช่างรัก (Lacquer work) ของไทยนั้นเดิมมีแหล่งกำเนิดอยู่ในประเทศจีนซึ่งมีหลักฐานเก่าสุดเป็นงานหัตถกรรมโบราณที่มีอายุราว 700 ปีก่อนคริสตกาล ที่มีความนิยมสูงในสมัยราชวงศ์ฮั่น คนจีนรู้จักทำเครื่องรัก (Lacquer ware) อย่างแพร่หลายก่อนชาติอื่นๆ มากกว่า 3,000 ปีมาแล้วได้พบหลักฐานชิ้นส่วนของเครื่องรักในหลุมฝังศพที่ฝังไว้เมื่อหลายพันปีมาแล้วและยังมีการทำติดต่อมาจนถึงปัจจุบัน³

งานลายคำ หรืองานลวดลายปิดทองถือเป็นหนึ่งในเทคนิคที่สำคัญในงานศิลปกรรมของไทย ที่มีการสืบทอดกันมายาวนาน จัดอยู่ในประเภทงานช่างสิบหมู่ ที่มีวิวัฒนาการตั้งแต่ครั้งสมัยอยุธยา ช่วงราวพุทธศตวรรษที่ 22-23 ซึ่งเป็นช่วงที่งานศิลปะลายรดน้ำและงาน

ลงรักปิดทองเจริญรุ่งเรืองที่สุดและได้รับการยกย่องว่าเป็นฝีมือชั้นบรมครูดังตัวอย่างผลงานเทคนิคลายรดน้ำที่มีชื่อเสียงและถือเป็นหลักฐานชิ้นหนึ่งที่สำคัญอันบ่งบอกถึงความเจริญของงานช่างในสมัยนั้นคือ ตู้พระธรรมวัดเชิงหวายซึ่งถือกันว่ามีความงามเป็นเลิศ แสดงถึงอัจฉริยภาพของช่างไทยในช่วงพุทธศตวรรษที่ 22 ได้เป็นอย่างดีไม่เพียงเท่านั้นงานลวดลายปิดทองยังปรากฏในงานศิลปกรรมล้านนา ดังหลักฐานในวรรณกรรมล้านนาเรื่อง “โครงการบวชเชียงใหม่” ที่แต่งขึ้นราวพุทธศตวรรษที่ 22 มีความว่า

“ระเบียงโขงซิดแฉ้ม   ลายคำ
เป็นนิทานจงจำ   ถี่ถ้อย
อักขระแต่งจำนำ   ขอมเลข ลายเอย
เครือคร่ายสนสอดสร้อย   สว่างเลี้ยว บวนบินฯ”⁴

การพรรณนาถึงงานลายคำในโครงการบวชเชียงใหม่ นั้นถือได้ว่าเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความงดงามในทางศิลปะ และความศรัทธาที่เกิดจาก

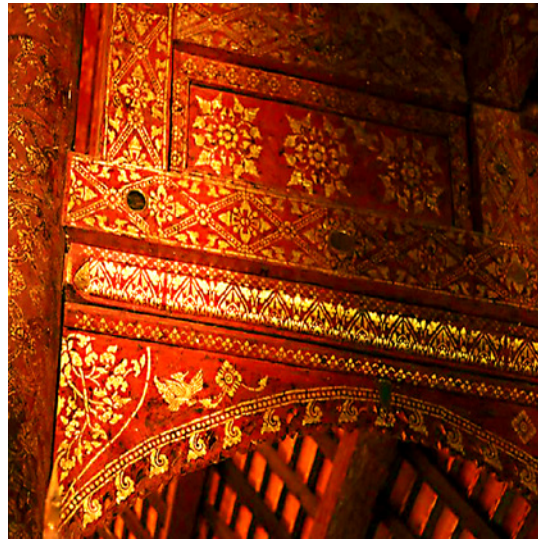
3 สุรพล คำวิสุทธิกุล. (2544). ลายคำล้านนา. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ. 20.

4 ลิงชะ วรรณสัย. (2522). โครงการบวชเชียงใหม่. เชียงใหม่: ศูนย์หนังสือเชียงใหม่. 50.

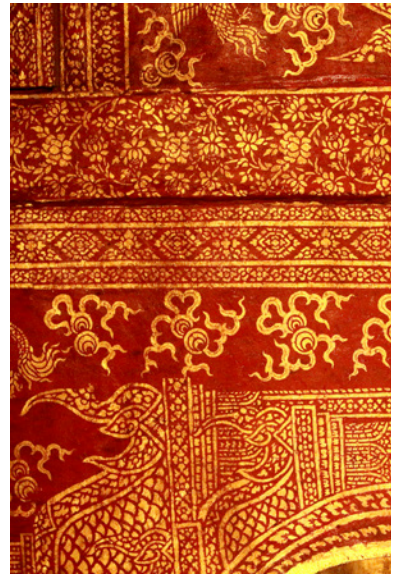
ภูมิปัญญางานช่างของล้านนาที่ปรากฏในศาสนสถานทางพุทธศาสนาต่างๆ โดยเฉพาะวิหารล้านนา วิหารล้านนาโดยทั่วไปจะมีลักษณะเด่นคือ การไม่นิยมทำฝ้าเพดานปิดบังโครงสร้างแต่ต้องการเปิดให้เห็นโครงสร้างไม้ที่ถูกประกอบขึ้นอย่างมีระบบระเบียบ ประณีตและนิยมการประดับตกแต่งในส่วนของโครงสร้างตลอดจนผนังภายในวิหารด้วยลวดลายลงรักปิดทองอย่างวิจิตรสวยงาม ลักษณะรูปแบบการประดับลวดลายนั้นจะมีความสอดคล้องกับโครงสร้างไม้ทั้งหมด การสร้างสรรค์ลวดลายประดับโครงสร้างดังกล่าวนี้ยังเป็นการแก้ไขปัญหาเชิงช่างที่สามารถลดความแข็งกระด้างให้กับโครงสร้างสถาปัตยกรรมที่มี เส้นตรง เส้นนอน และลักษณะรูปทรงเรขาคณิตที่ถูกประกอบขึ้น ซึ่งลวดลายสีทองเหล่านั้นจะปรากฏเปล่งประกายอยู่ในความมืดสลัวเป็นความงามที่ให้ความรู้สึกถึงความศักดิ์สิทธิ์ ความศรัทธาและความสุขสงบได้อย่างดี นับเป็นแบบแผนของงานศิลปกรรมล้านนาอย่างหนึ่งที่พบอยู่เสมอ ลวดลายลงรักปิดทองประดับอาคารทางศาสนาดังกล่าวนี้ชาวล้านนาเรียกว่า “ลายคำ” ดังปรากฏการใช้เรียกชื่อพระวิหารว่า “วิหารลายคำ” ซึ่งเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปสิหิงค์วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งภายในมีการประดับตกแต่งลวดลายลงรักปิดทองบนพื้นสีแดงอย่างงดงาม ลักษณะลวดลายลงรักปิดทองหรือลายคำที่พบโดยทั่วไปในล้านนานั้นมักจะนิยมทำลวดลายปิดทองบนพื้นสีแดงจากยางรักและพื้นสีแดงจากชาด ซึ่งในภาคกลางจะเรียกเทคนิคนี้ว่า “ปิดทองล่องชาด” และพบว่าเทคนิคหลักในการสร้างสรรค์ลวดลายประดับโดยวิธีการลงรักปิดทองในอดีตนี้มีอยู่ 4 วิธีการ คือ

วิธีแรก เป็นลวดลายที่ทำด้วยเทคนิคปิดทองลงบนพื้นรักตามร่องฉลุของลวดลายบนกระดาษหรือแม่พิมพ์ลายฉลุ (stencil) ซึ่งจะคล้ายคลึงกับเทคนิคปิดทองของงานช่างไทยในภาคกลางที่เรียกว่า “ปิดทองล่องชาด” ซึ่งเป็นเทคนิคที่สามารถทำได้รวดเร็วเหมาะสำหรับการสร้างลวดลายที่ต่อเนื่องกันหรือลายซ้ำๆ กันหลายครั้งบนพื้นที่ขนาดกว้าง

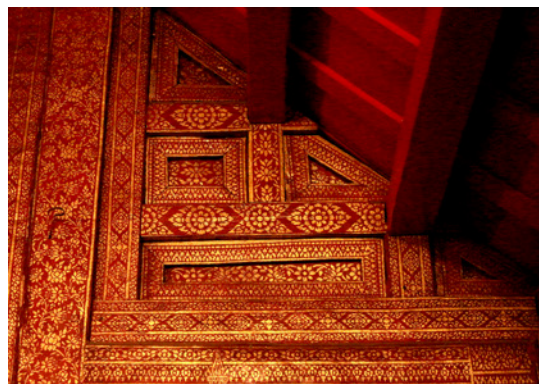
วิธีที่สอง เป็นเทคนิคขูดลาย เป็นการสร้างลวดลายโดยการขูดขีดลงบนพื้นไม้ที่ปิดทองไว้แล้ว เทคนิคนี้มีลักษณะคล้ายคลึงกับการทำลวดลายบนพื้นผิวภาชนะเครื่องรักหรือเครื่องเงินของเชียงใหม่ด้วยวิธีการขูดลาย

ลายคำประดับโครงสร้างภายในวิหารพระพุทธรูปด้านหลังพระประธาน วัดพระธาตุลำปางหลวง

ลายคำประดับผนังวิหารลายคำวัดพระสิงห์วรมหาวิหาร

ลายคำเทคนิคแม่พิมพ์ลายฉลุประดับโครงสร้างวิหารลายคำวัดพระสิงห์วรมหาวิหาร จ.เชียงใหม่

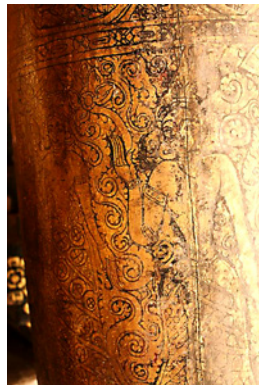
งานลายคำประดับเสาวิหาร เทคนิคขุดลาย วิหารน้ำแต้ม วัดพระธาตุลำปางหลวง จ.ลำปาง

ลายคำเทคนิคผสมรูปอดีตพุทธเจ้าประดับแผงคอสองวิหารจามเทวี วัดปงยางคก อ.ห้างฉัตร จ.ลำปาง แสดงพัฒนาการทางเทคนิคที่มีการผสมผสานเพื่อสร้างรูปทรงหลักเหมือนกันแต่มีรายละเอียดที่แตกต่างกัน

ลายคำเทคนิคขุดลายรูป พระพุทธเจ้า ประดับใบขุ่ม ปราสาท

ลายคำเทคนิคขุดลายรูปเทวดา ประดับเสาวิหารน้ำแต้ม

ลายคำเทคนิคผสมรูปเทวดาประจำทิศประดับขุ่มปราสาท ลายคำ เทคนิคผสมรูปเทวดาประดับหีบพระธรรมพิพิธภัณฑวัดพระธาตุ ลำปางหลวง จ.ลำปางพิพิธภัณฑวัดปงสนุก จ.ลำปาง

ที่เรียกว่า “ฮายลาย” หรือ “ฮายดอก” ซึ่งเส้นที่เกิดจากการขุดเอาผิวทองด้านบนออกจะเกิดเป็นเส้นลวดลายสีเข้มหรือสีแดงชาดบนพื้นทอง ลวดลายที่ปรากฏจึงมีลักษณะเหมือนกับการเขียนภาพลายเส้น (drawing) บนพื้นสีทอง ลักษณะลายเส้นที่อิสระและมีรายละเอียดมากกว่าเทคนิคปิดทองลายฉลุ งานเทคนิคขุดนี้พบว่า เป็นเทคนิครุ่นเก่าแก่ที่นิยมประดับอยู่บริเวณเสาหลวง วิหาร โดยเฉพาะตำแหน่งเชิงเสาที่มีอายุระหว่าง พุทธศตวรรษที่ 21-22 ที่วิหารพระพุทธ วิหารน้ำแต้ม วัดพระธาตุลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง และ วิหารวัดเวียง อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง

วิธีที่สาม เป็นเทคนิคผสมระหว่างเทคนิคปิดทอง ล่องชาดและเทคนิคขุดลาย เป็นการสร้างรูปทรงหลัก โดยใช้วิธีการสร้างแม่พิมพ์ฉลุลาย จากนั้นปิดทองตามช่องโครงสร้างแล้วเพิ่มส่วนละเอียดโดยการขุดเส้นฮายลาย ฮายดอกเพิ่มขึ้นเป็นขั้นตอนของการแต่งแต้มเส้น เพื่อสร้างรายละเอียดให้เกิดความสวยงาม มักพบมาก

ในภาพบุคคล เทวดา และรูปสัตว์ ตลอดจนลายกนก และลายดอกไม้ใบไม้อีกด้วย เทคนิคดังกล่าวนี้จะเป็นลักษณะเด่นและเอกลักษณ์เฉพาะของงานลายคำล้านนา เป็นเทคนิคที่นิยมมากที่สุดและปรากฏอยู่โดยทั่วไปในงานประดับตกแต่งโครงสร้างวิหารล้านนารวมถึงเครื่องสักการะเครื่องประกอบพิธีกรรมทางศาสนาต่างๆ

วิธีการที่สี่ เป็นเทคนิคลายรดน้ำ หรือลายคำน้ำรด^๑ เทคนิควิธีการนี้ได้รับอิทธิพลจากงานประดับตกแต่งลายทองทางภาคกลาง ลายรดน้ำเข้ามาสู่ในล้านนาในระยะหลังประมาณต้นรัตนโกสินทร์ โดยใช้วิธีการเขียนด้วย “หรดาล” บนพื้นรักจากนั้นจึงเซ็ดรักบางๆ ปิดด้วยแผ่นทองคำเปลว หลังจากนั้นใช้น้ำรดบนพื้นที่เขียนหรดาลและปิดทองไว้หรดาลเมื่อโดนน้ำจะหลุดลอกออกมา ส่วนที่เป็นลวดลายทองก็จะติดอยู่บนพื้นทำให้ลวดลายหรือรูปภาพหลังจากการรดน้ำนั้นปรากฏรูปเป็นสีทองบนพื้นสีดำหรือสีแดงชาด เป็นกรรมวิธีที่มีความแตกต่างจาก 3 วิธีการที่กล่าวมาข้างต้น

5 ลิปิกร มาแก้ว. (2558). ลายคำ น้ำแต้ม. เชียงใหม่: โอ่งเขียนสืบสานภูมิปัญญาล้านนา. 14.

โดยเทคนิคนี้ต้องอาศัยความชำนาญพิเศษเฉพาะด้าน ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาในการทำโดยมีขั้นตอนในการเตรียมพื้นรัก น้ำยาทรดาล การเช็ดรักและการปิดทองคำเปลวที่ต้องอาศัยความชำนาญสูง ในล้านนามักปรากฏรูปแบบวิธีการนี้ในงานที่มีความละเอียดสูง เช่น บานประตูและหน้าต่างวิหาร ตู้พระธรรมที่ชาวล้านนาเรียกว่า “หัตถ์ธัมม์” เครื่องสักการะต่างๆ รวมไปถึงงานประณีตศิลป์ เป็นต้น

วิวัฒนาการเทคนิคลายคำล้านนาในปัจจุบัน

ในปัจจุบันงานลายคำได้มีวิวัฒนาการและการพัฒนาต่อยอดมากยิ่งขึ้น อันได้รับอิทธิพลแรงบันดาลใจและเทคนิควิธีการจากงานศิลปกรรมลายคำล้านนาในอดีต โดยมีชื่อเรียกเทคนิคนี้ว่า “ลายคำ น้ำแต้ม”⁶ ซึ่งเป็นกระบวนการหนึ่งที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นใหม่จากการทดลอง แก้ปัญหา และปฏิบัติงานสร้างสรรค์ด้วยการใช้ยางมะเดื่อนอก ในอดีตนิยมใช้ยางมะเดื่อจากต้นมะเดื่ออุทุมพร เพราะเป็นยางไม้ที่ให้ความเหนียวและติดทนนาน ปัจจุบันยางมะเดื่อจากต้นมีข้อจำกัดเนื่องจากเป็นวัตถุดิบที่หายากการเก็บรักษาได้ไม่นาน จึงมีผู้คิดค้นยางมะเดื่อวิทยาศาสตร์ที่เรียกกันว่า “ยางมะเดื่อนอก” ที่สามารถใช้เขียนด้วยพู่กัน ตัดเส้น ถมพื้น แล้วปิดด้วยทองคำเปลวได้อย่างสะดวกมากยิ่งขึ้น

ช่วงเวลาต่อมาได้มีการพัฒนางานวัฒนธรรมทางเคมีเกี่ยวกับสีที่ใช้สำหรับงานศิลปะโดยเฉพาะ และมีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น เกิดสีที่มีคุณภาพสูงและให้ความคล้ายคลึงกับสีทองคำเปลว เรียกว่า (acrylic) ชนิดของสีดังกล่าวนี้มีคุณสมบัติที่ตอบโจทย์และเหมาะสมแก่การนำไปใช้ในการสร้างสรรค์งานศิลปะต่างๆ ลักษณะที่โดดเด่นอีกประการหนึ่งคือแห้งเร็ว มีความคงทนต่อดินฟ้าอากาศสามารถทาทัບหลายๆ ชั้นได้ ด้วยเหตุนี้จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนวัสดุในการสร้างสรรค์งานลายคำล้านนาในยุคปัจจุบัน

ส่วนวัสดุที่นำมาสร้างแม่พิมพ์นั้นในยุคปัจจุบันก็มีการปรับเปลี่ยนเพิ่มขึ้นเช่นกัน จากของโบราณที่นิยมใช้กระดาษสา หรือหนังสือตัว ที่มีข้อจำกัดด้านขนาดความคงทนและการเก็บรักษา กลายมาเป็นแผ่นพลาสติกใส⁷ ที่มีขนาดและความหนาบางที่หลากหลายสามารถ

ลวดลายดอกไม้ เทคนิคลายรดน้ำ (ที่มา: ณรงค์เดช ดอกแก้ว)

ลายคำน้ำแต้ม ผลงานสร้างสรรค์ด้วยการใช้ยางมะเดื่อในการวาด เป็นลวดลายแล้วปิดด้วยทองคำเปลว (ที่มา: ลิปิกร มาแก้ว)

สร้างแบบลายให้มีขนาดตามที่ต้องการได้และยังใช้ได้กับพื้นที่ที่หลากหลายอีกด้วย ผลจากการปรับเปลี่ยนวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เหล่านี้ทำให้งานลายคำล้านนาเกิดความนิยมมากยิ่งขึ้น ใช้เวลาในการสร้างสรรค์น้อยลงและยังสามารถพัฒนาต่อยอดให้เกิดประโยชน์อีกหลากหลายด้าน

6 เรื่องเดิม.16.

7 วิทยา พลวิฑูรย์. (2559). ลายคำล้านนาเพื่อการต่อยอดองค์ความรู้สู่ชุมชน. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ล้านนา. 18.

งานลายคำเทคนิคประยุกต์
โดยใช้สี (acrylic) หลากสี
(ที่มา: วิทยา พลวิฑูรย์)

งานลายคำเทคนิคประยุกต์
โดยใช้สี (acrylic) สีทองบนพื้น
สีแดง (ที่มา: วิทยา พลวิฑูรย์)

ขั้นตอนในการสร้างสรรค์งานลายคำล้านนา
เทคนิคแม่พิมพ์ลายฉลุในยุคปัจจุบัน

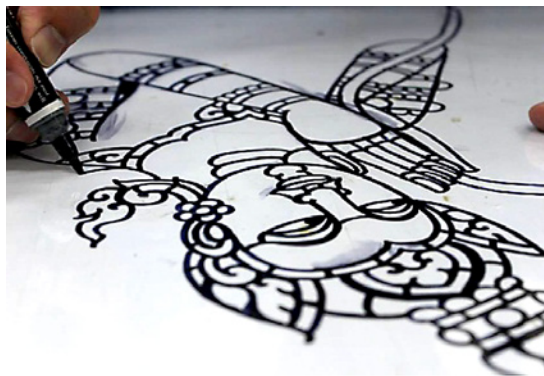
วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงาน

1. แผ่นพลาสติกใส
2. มีดคัตเตอร์หรือวัสดุปลายแหลมตัดฉลุตามเส้นบนแบบร่างที่กำหนด โดยเน้นความละเอียดและประณีตเพื่อให้เกิดข้อผิดพลาดน้อยที่สุด
3. สีทอง (acrylic)
4. ฟองน้ำที่ทำเป็นลูกประคบ
5. พู่กัน
6. ดินสอ, ปากกาเคมี (Permanent Marker)
7. สก๊อตเทป (Scotch tape)

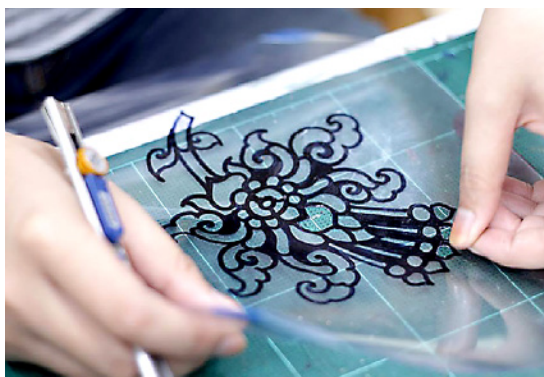
การสร้างสรรค์งานลายคำ มีขั้นตอนในการปฏิบัติดังนี้

1. ร่างรูปแบบลวดลายบนแผ่นกระดาษให้สมบูรณ์
2. นำแผ่นพลาสติกใสมาทาบลงบนรูปแบบลวดลายที่เตรียมไว้
3. ใช้มีดคัตเตอร์หรือวัสดุปลายแหลมตัดฉลุตามเส้นบนแบบร่างที่กำหนด โดยเน้นความละเอียดและประณีตเพื่อให้เกิดข้อผิดพลาดน้อยที่สุด
4. นำแม่แบบที่ทำการตัดฉลุเรียบร้อยแล้วมาทาบบนผนังหรือพื้นที่เตรียมไว้โดยใช้ (Scotch tape) แปะติดไว้ให้แน่นกับการเลื่อนขยับของแบบ
5. ใช้ฟองน้ำที่ทำเป็นลูกประคบ และสีทอง (acrylic) โดยให้สีสม่ำเสมอประกบลงบนแม่แบบที่ติดอยู่บนพื้นที่เตรียมไว้ ประมาณ 2-3 ครั้งให้สีสม่ำเสมอทั่วทั้งภาพ เพื่อให้งานลายคำมีความสวยงาม
6. ตรวจสอบความเรียบร้อย จากนั้นให้ดึงแบบแผ่นแม่พิมพ์ออกเป็นอันสมบูรณ์

แสดงขั้นตอนการร่างภาพลงบนแผ่นพลาสติกใสตามรูปแบบที่กำหนด

แสดงขั้นตอนการแกะฉลุลงบนแผ่นพลาสติกใส

นำแบบแม่พิมพ์ที่ทำการตัดฉลุเรียบร้อยแล้วมาทาบบนพื้นที่เตรียมไว้ตามรูปแบบที่กำหนด แล้วใช้สก๊อตเทป (Scotch tape) ยึดติดเพื่อไม่ให้แผ่นพลาสติกยกขึ้นตอนปฏิบัติงาน

ใช้ฟองน้ำที่ทำเป็นลูกประคบและสีทอง (acrylic) ประคบบลงบนแบบแม่พิมพ์ประมาณ 3 รอบ เพื่อให้สีสม่ำเสมอทั่วทั้งภาพ

บทส่งท้าย

งานศิลปกรรมลายคำล้านนามีการเดินทางมาอย่างยาวนานต่อเนื่อง เป็นมรดกที่มีคุณค่าทางความงาม สรรค์สร้างให้เกิดสุนทรียะ เกิดเป็นแบบแผนปฏิบัติที่มีการพัฒนามาจนถึงยุคปัจจุบัน ลายคำล้านนายังสร้างคุณประโยชน์ให้เกิดกับกลุ่มช่างสล่าล้านนาที่อาศัยเทคนิควิธีการดังกล่าวในการสร้างสรรค์งานประดับตกแต่งวัดวาอาราม ศาสนสถานต่างๆ กลุ่มศิลปินที่ได้รับแรงบันดาลใจนำมาสร้างสรรค์งานศิลปะร่วมสมัย กลุ่มนักเรียนนักศึกษา รวมถึงผู้คนที่มีความสนใจนำไปพัฒนาต่อยอดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ประกอบกับเป็นการช่วยส่งเสริม สืบสานงานศิลปกรรมลายคำล้านนาให้ยังคงมีลมหายใจสืบไป

รายการอ้างอิง

กรมศิลปากร. (2537). ช่างศิลป์ไทย. กรุงเทพฯ: บริษัท อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่งจำกัด (มหาชน).

ลิปิกร มาแก้ว. (2558). ลายคำ น้ำแต้ม. เชียงใหม่: โฮงเฮียนสืบสานภูมิปัญญาล้านนา.

วิถี พาณิชพันธ์. (2558). เครื่องเงินในเอเชียอาคเนย์. เชียงใหม่: กลุ่มหน่อศิลป์.

วิทยา พลวิฑูรย์. (2560). ลายคำล้านนาเพื่อการต่อยอดองค์ความรู้สู่ชุมชน. เชียงใหม่: โครงการวิจัย ครูได้คิด
เด็กได้ทำ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559.

สุรพล ดำริห์กุล. (2544). ลายคำล้านนา. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.

_____. (2539). “ศิลปะล้านนายุคหลัง”ใน แผ่นดินล้านนา. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.

Tokyo National Museum. (1998).A Mysterious World of Ancient Designs Lacquer ware from the
Tombs of Hubei, China.

Wikipedia สารานุกรมเสรี. (2560). ทองคำ. เข้าถึงเมื่อ 15 สิงหาคม 2561. เข้าถึงได้จาก <https://th.wikipedia.org/wiki>

นกหัสดีลิงค์

เรื่อง: สนั่น ธรรมธิ¹

1 ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปวัฒนธรรม สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

แต่ละปี ในช่วงเดือนมกราคมถึงเดือนมีนาคม ชาวล้านนาจะมีประเพณีสำคัญอย่างหนึ่งคือประเพณี “ลากปราสาท” หรือ “เผาศพครูบา” ซึ่งถือได้ว่าเป็นประเพณีที่ยิ่งใหญ่ สารชนทั่วทุกสารทิศจะเดินทางมาร่วมงานกันอย่างล้นหลาม

ตามจารีตดั้งเดิม เมื่อพระเถระชั้นผู้ใหญ่ พระภิกษุอาวุโส ตลอดจนพระภิกษุสำคัญ มรณภาพลง ทางวัดจะเก็บศพของท่านไว้ก่อนอย่างน้อยประมาณ ๑ ปี เพื่อเตรียมการจัดงานศพ

เมื่อใกล้กำหนดการประชุมเพลิง จะมีการสร้างบุษบกบรรจุศพก่อนขึ้นสู่ปราสาทอันวิจิตรอลังการเพื่อบรรจุศพก่อนเผา พร้อมนี้จะสร้างรูปนกขนาดใหญ่เป็นฐานรองรับปราสาทอีกทีหนึ่ง นกใหญ่ดังกล่าวเรียกกันโดยทั่วไปว่า “นกหัสดี” ซึ่งย่อมาจาก “นกหัสดีลิงค์”

กล่าวถึง นกหัสดีลิงค์ เดิมทีโบราณให้เป็นสัตว์หิมพานต์ขนาดใหญ่ ชอบบินโฉบลงมาจับสัตว์บ้าง มนุษย์บ้าง และบางครั้งก็โฉบฉวยซากศพโยนขึ้นสู่โถงมบนในเชิงศิลปะมีรูปร่างลักษณะหลายแบบแตกต่างกันไป

ด้วยลักษณะการแห่งการคาบศพสู่เบื้องบนดังกล่าว ชาวล้านนากำหนดให้เป็นนกยักษ์เพื่อเป็นพาหนะต่างปราสาทศพ ตั้งความมุ่งหวังให้นำพาวิญญาณยกระดับสู่สรวงสวรรค์ โดยจินตนาการให้มีลักษณะพิเศษคือมีหัวเป็นช้าง มีหางเป็นหงส์ พร้อมให้มีกำลังมหาศาลเทียบเท่าช้างสารถึง ๕ เชือก

เรื่องของบุษบกและปราสาทอันอลังการ มีฐานเป็นนกหัสดีลิงค์ เป็นสิ่งสอดคล้องรองรับสถานะของผู้อยู่ขมึ้น ตลอดจนเป็นการส่งวิญญาณให้ขึ้นสู่สรวงสวรรค์ชั้นเทวโลกในเชิงสัญลักษณ์ ให้เห็นเป็นที่ประจักษ์แก่สายตามหาชน

ในภาพเชิงสัญลักษณ์ ทั้งบุษบก ปราสาท และนกหัสดีลิงค์นั้น บุษบกหมายถึงเรือนยอดขนาดเล็กที่ลอยเลื่อนเคลื่อนย้ายได้ ถือเป็นยานพาหนะของเทวดาอย่างหนึ่ง จึงมีการอัญเชิญศพลงสู่บุษบกก่อนเคลื่อนไปสู่ปราสาท และปราสาทจะหมายถึงวิมาน คือสิ่งที่อยู่หรือประทับของเทวดาเช่นกัน เมื่อพักศพบนบุษบกกระยะหนึ่งแล้วจะเคลื่อนศพไปนอนบนปราสาท ซึ่งปราสาทดังกล่าว เมื่อลากไปสู่ที่ตั้งหรือสถานที่ที่กำหนดให้เป็นบริเวณประชุมเพลิง จะมีการล้อมรั้วราวชั่วคราว โดยสมมุติให้ปราสาทเป็นเมรุ ซึ่งหมายถึง “พระสุเมรุ” อันเป็นชื่อภูเขากลางจักรวาลมียอดเป็นที่ตั้งแห่งเมืองสวรรค์ชั้นดาวดึงส์

นกขนาดใหญ่ที่กำหนดให้มีหัวเป็นช้าง เพราะต้องการให้มีพลังกำลังมหาศาลเทียบเทียมช้างจะได้เดินทางไปสู่สวรรค์แดนไกล ที่มีหางเป็นหงส์ เพราะหงส์เป็นสัตว์ปีกชั้นสูง สามารถเข้าสู่สรวงสวรรค์ได้ ทั้งหมดรวมเป็นปักษาชาติสามารถบินขึ้นสูงอันมีเป้าหมายสู่สรวงศาลัย

การนำเอานกหัสดีลิงค์มาประกอบปราสาทศพ ในสมัยโบราณพบว่าใช้กับเจ้าฟ้ามหากษัตริย์ด้วย ดังเช่น หลักฐานที่ปรากฏในพงศาวดารโยนก ของพระยาประชาภิจักรจักรว่า “ลู่ศักราช ๙๔๐ (พ.ศ.๒๑๒๑) ปีขาล สัมฤทธิศก เดือนอ้าย ขึ้น ๑๒ ค่ำ นางพระยาสุทธิราชเทวี ผู้ครองนครพิงค์ เชียงใหม่ถึงพิราลัย พระยาแสนหลวงแต่งการศพเป็นทิมานบุษบก ตั้งบนหลังนกหัสดีลิงค์ (นกหัสดีลิงค์) ขนาดใหญ่ รองด้วยเลื่อนแม่สะดิง เชิญที่บพระศพขึ้นไว้ในบุษบกนั้น แล้วอุคชักไปด้วยแรงคชสาร เจาะกำแพงเมืองออกไปถึงทุ่งวัดโลก ก็กระทำฌาปนกิจถวายเพลิง ณ ที่นั้น เมาพร้อมทั้งรูปสัตว์วิมานที่ทรงศพนั้นด้วย จึงเป็นธรรมเนียมมาในการปลงศพเจ้าผู้ครองนคร ทำเช่นนี้สืบกันมา”

นอกจากนี้ ในตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ ซึ่งอยู่ในตำนานสิงหนวัติ ประชุมพงศาวดารภาคที่ ๖๑ ได้กล่าวถึงการส่งสักการศพของพระสงฆ์เถระผู้ใหญ่ และเจ้านาย เช่น

“ศักราชได้ ๑๐๔๕ ตัว (พ.ศ.๒๒๒๖) ราชครูเจ้าหลวงอนิจกรรมไปแล้ว ใส่ปราสาทต่างลูกนกหัสดีลิงค์ ส่งสักการด้วยเรือฟางน้ำแม่ของ”

“ศักราชได้ ๑๐๙๐ ตัว (พ.ศ.๒๒๗๑) ปีเป็กสัน เจ้าฟ้ายอดคำเมือง กินเมืองได้ ๔ ปี อายุ ๒๕ ก็จุดไปแล้วสร้างปราสาทใส่ รูปนกหัสดีลิงค์ แล้วส่งสักการเสีย”

กล่าวถึงรูปลักษณะของตัวนกหัสดีลิงค์ ส่วนอื่นมีรูปร่างเป็นนกใหญ่ เฉพาะหัวออกแบบให้เคลื่อนไหวเหลือยซ้ายเหลียวขวาได้ ใบหูกระพือพับ ดวงตากลมมน ขนตาอ่อนสวยบริบๆ กระพริบได้ ส่วนวงงนั้นแกว่งกวัดไกว เคลื่อนไหวดังมีชีวิตจริง

การลากต้องใช้เชือกเส้นโตหลายเส้นขนานกันไป ศพใดมีบาร์มีกว้างไกล จะมีผู้คนหลังไหลไปร่วมชกลากกันมิดฟ้ามืดวัน ซึ่งทั้งสิ้นต่างมุ่งหวังอานิสงส์แห่งการได้มีส่วนร่วมฌาปนกิจพระภิกษุสงฆ์ผู้ทรงคุณและบารมีธรรมกันทั้งนั้น

อย่างไรก็ตาม กล่าวโดยสรุปแล้ว ทั้งบุษบก ปราสาท และนกหัสดีลิงค์ เป็นสิ่งประกอบเชิงสัญลักษณ์ของการจัดการศพผ่านการเผาในที่สุด ซึ่งจะมีเฉพาะบุคคลชั้นสูงของ “วัง” กับ “วัด” เท่านั้น กิจกรรมทั้งหมดเป็นเรื่องของมวลชน ซึ่งต่างประสงค์ผลเพื่อส่งวิญญาณผู้ม้วยมรณสู่เมืองแมนแดนสวรรค์นั่นเอง

ลวดลายผ้าทอเกาะลัวง : อัตลักษณ์ผ้าชิ้นไหมสี่ในประเทศไทย

เรื่อง: ทรงศักดิ์ ปรางค์วัฒนากุล¹

1. นิยามของผ้าทอเทคนิค “เกาะลัวง” (Tapestry Weaving)

ผ้าทอเทคนิค “เกาะลัวง” คือผ้าที่ทอด้วยเทคนิคที่เรียกกันเป็นสากลว่า “Tapestry Weaving” ซึ่งเป็นเทคนิคการทอผ้าที่นับว่าเก่าแก่มาก ดังหลักฐานการค้นพบผ้าทอเกาะลัวงจากแหล่งโบราณคดีปิรามิดสมัยอียิปต์ คือเศษผ้าในหลุมฝังศพบุคคลสำคัญ

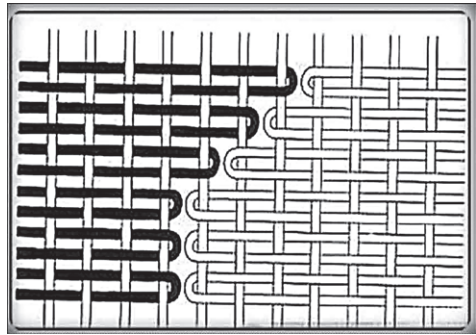
เทคนิคเกาะลัวงนี้ เป็นการใช้เส้นพุ่งธรรมดาหลายสี พุ่งย้อนกลับไปมาเป็นช่วงๆ ทอด้วยเทคนิคขัดสานธรรมดา แต่มีการเกาะเกี่ยวและผูกเป็นห่วงรอบด้ายเส้นยืน เพื่อยึดเส้นพุ่งแต่ละเส้นไว้ ทำให้เกิดลวดลายแบบเรขาคณิตหลากสี เป็นเทคนิคที่พบในวัฒนธรรมการทอผ้าจากแหล่งต่างๆ หลากหลายแหล่งทั่วโลก อย่างไรก็ตาม แม้จะใช้หลักการทอแบบเดียวกัน แต่ก็มีรายละเอียดของวิธีการทอที่แตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่หรือแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์

2. เทคนิคเกาะลัวง 3 ประเภท

เทคนิคการทอผ้าแบบ “เกาะลัวง” (Tapestry Weaving) โดยทั่วไป เท้าที่มีการศึกษาจากทั่วโลก อาจแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

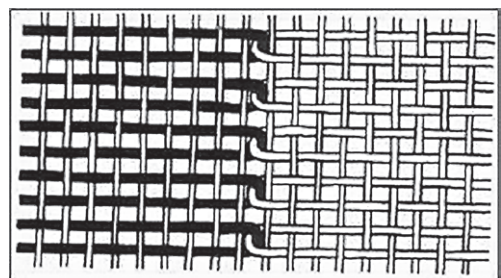
แบบที่ 1 Slit Tapestry Weaving เป็นแบบมีช่องไม่ติดกัน เป็นวิธีการทอที่นิยมใช้มากในแถบเอเชียกลาง รู้จักกันแพร่หลายในชื่อที่เรียกว่า “คิลิม” (Kilim) ลักษณะการทอจะสานเส้นพุ่งแต่ละสีเข้าไปบนเส้นยืนเพื่อสร้างลวดลาย โดยบริเวณรอยต่อของลายที่จรดกับเส้นพุ่งอีกสีหนึ่งของลวดลายในส่วนถัดไปจะไม่สานอยู่บนเส้นยืนเส้นเดียวกัน ด้วยเหตุนี้จึงเกิดเป็นช่องบริเวณรอยต่อของลายแต่ละส่วนบนผ้า ลวดลายแต่ละส่วนที่เกิดจากเส้นพุ่งจะเกาะอยู่บนเส้นยืนและเป็นอิสระจากกัน ข้อดีของการทอด้วยวิธีนี้คือสามารถทอแต่ละ

ส่วนๆไปได้เลยถึงแม้ว่าจะอยู่คนละระนาบ ไม่ต้องทอเส้นพุ่งสอดประสานหน้าผ้าทั้งหมดทีละเส้น พรหมจากเอเชียกลางที่ทอขึ้นด้วยวิธีนี้จึงถูกเรียกว่า “คิลิม” ไปโดยปริยาย

ภาพโครงสร้างของ Slit Tapestry Weaving

แบบที่ 2 Interlocking Tapestry Weaving เป็นแบบไขว้เส้นพุ่งต่อกัน วิธีนี้พบในงานทอของหลายกลุ่มชาติพันธุ์ในเอเชีย เช่น ในกลุ่มไหมสี่ในประเทศไทยและประเทศ สปป.ลาว ในกลุ่มมาราเนาในฟิลิปปินส์ รวมไปถึงชาวมุสลิมและซิกสีในรัฐกะมิร์ที่อินเดีย ตลอดจนการทอผ้าลุนตยาอะเซ ในเมียนมา ก็ใช้วิธีการทอนี้ การทอแบบนี้คือ เส้นพุ่งแต่ละสีที่สานลงบนเส้นยืนแต่ละส่วน จะถูกนำไปไขว้เกาะกันกับเส้นพุ่งอีกสีที่สานมาจรดเพื่อต่อลาย การทอด้วยวิธีเกาะลัวงแบบนี้จึงทำให้ไม่เกิดช่องระหว่างรอยต่อของลายในแต่ละส่วนบนผืนผ้า แต่จะ

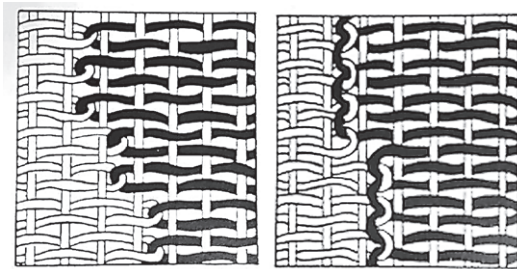

ภาพโครงสร้างของ Interlocking Tapestry Weaving

¹ รองศาสตราจารย์ทรงศักดิ์ ปรางค์วัฒนากุล ประธานกรรมการศูนย์ล้านนาศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ทอยากว่าแบบ Slit Tapestry Weaving เนื่องจากจะต้องทอไปที่ละ 1 เส้นยืนตามระนาบของหน้าผ้า แต่ผลดีคือสิ่งทอที่ได้จะมีความคงทนมากกว่าการทอด้วยวิธีแบบที่ 1

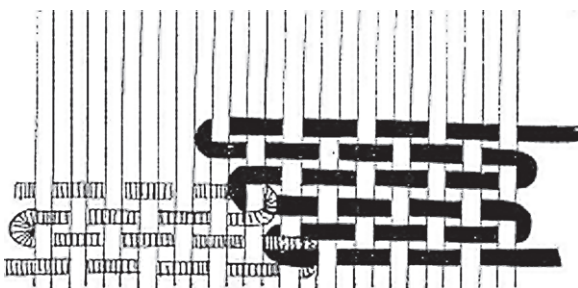
การทอแบบ Interlocking Tapestry นี้ยังแบ่งวิธีการทอออกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ Single Interlocking Tapestry และ Double Interlocking Tapestry กล่าวคือเป็นการทอที่ซับซ้อนขึ้นไปอีก ด้วยการใช้เส้นพุ่งเกาะเกี่ยวซ้อนกันมากกว่าหนึ่งเส้น ซึ่งทำให้การทอยากขึ้นกว่าการไขว้เส้นพุ่งเพียงเส้นเดียวต่อกันผลดีคือทำให้เนื้อผ้าส่วนที่เส้นพุ่งสองเส้นมาเกาะเกี่ยวกันนั้นแข็งแรงยิ่งขึ้น

Single Interlocking Tapestry

Double Interlocking Tapestry

แบบที่ 3 Dovetail Tapestry Weaving เป็นแบบไขว้เส้นพุ่งต่อกันโดยยึดกับโครงเส้นยืน เป็นวิธีการทอที่เส้นพุ่งแต่ละสีที่สานลงบนเส้นยืนแต่ละส่วนจะถูกนำไปไขว้เกาะไว้บนเส้นยืนเส้นเดียวกันกับเส้นพุ่งอีกสี ที่สานมาจรดเพื่อต่อลาย (เส้นยืนในส่วนนั้นจึงเป็นเสมือนโครงให้เส้นพุ่งสองเส้นด้านขวาและซ้ายไขว้เกี่ยวกันไว้) การทอด้วยวิธีเกาะลิ้นแบบนี้จึงทำให้ไม่เกิดช่องระหว่างรอยต่อของลายในแต่ละส่วนบนผืนผ้า (รอยต่อจะยึดเอาไว้บนด้ายเส้นยืนเส้นเดียวกัน) เนื้อผ้าที่มีโครงเส้นยืนยึดด้วยวิธีการทอนี้จึงแข็งแรงกว่าแบบ Interlocking Tapestry

ภาพโครงสร้างของ Dovetail Tapestry Weaving

การทอแบบ Dovetail Tapestry นี้ ยังแบ่งวิธีการทอออกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ Single Dovetail Tapestry และ Multiple Dovetail Tapestry การทอแบบ Multiple Dovetail Tapestry เป็นการใช้เส้นพุ่งหลายเส้นเกาะเกี่ยวยึดโครงเส้นยืนร่วมกัน ทำให้การทอซับซ้อนมากขึ้น ก่อให้เกิดเนื้อผ้าที่แข็งแรงยิ่งกว่า

3. คำเรียกชื่อเทคนิคเกาะลิ้นของชาวไทลื้อในประเทศไทย และสปป.ลาว

เทคนิคเกาะลิ้นเป็นที่นิยมในวัฒนธรรมการทอผ้าของชาวไทลื้อในประเทศไทยและประเทศ สปป.ลาว เป็นเทคนิคที่ใช้สร้างลวดลายเรขาคณิตหลากสีตกแต่งบนตัวชิ้น ทั้งนี้มีคำเรียกชื่อการทอผ้าเทคนิคนี้ต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ จากการศึกษาค้นคว้า พบว่ามีอยู่ 4 ชื่อดังนี้

ก. “เกาะ” (ออกเสียงว่า “เก๊าะ”) เทียบได้กับคำว่า “เกาะ” ในภาษาไทยกลาง เป็นคำที่นิยมใช้เรียกกันเป็นส่วนใหญ่ในกลุ่มไทลื้อ ทั้งในประเทศไทยและประเทศ สปป.ลาว หมายถึงการใช้นิ้วเกาะหรือเกี่ยวด้วยเส้นยืนขึ้น แล้วใช้นิ้วสอดด้ายเส้นพุ่งสีต่างๆ เข้าไปขัดสานให้เป็นเนื้อผ้า อีกความหมายหนึ่งคือ ด้ายเส้นพุ่งที่สอดนั้น เกาะเกี่ยวกันย้อนกลับไปมาเป็นช่วงๆ

ข. “ค่อง” (ออกเสียงว่า “ก่อง”) เทียบได้กับคำว่า “คล่อง” ในภาษาไทยกลาง เป็นคำที่ใช้เรียกกันในกลุ่มชาวไทลื้อบ้านศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ และกลุ่มชาวไทลื้ออำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย หมายถึงด้ายเส้นพุ่งที่สอดนั้น คล่องกันหรือเกาะเกี่ยวกันย้อนกลับไปมาเป็นช่วงๆ บางครั้งจึงใช้ว่า “เกาะค่อง” (ออกเสียงว่า “เก๊าะ-ก่อง”) คือ “เกาะ” และ “คล่อง” กันไว้

ค. “ค้อน” (ออกเสียงว่า “ก้อน”) เทียบได้กับคำว่า “ค้อน” ในภาษาไทยกลาง เป็นอีกคำหนึ่งที่ กลุ่มชาวไทลื้อบ้านศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ ใช้เรียกเทคนิคนี้ หมายถึงการใช้นิ้ว “ค้อน” หรือ “ซ้อน” ด้ายเส้นยืนขึ้นเพื่อสอดด้ายเส้นพุ่งหลากสีลงไปนั่นเอง

ง. “ล้วง” (ออกเสียงว่า “ล่ง”) เนื่องจากในภาษาไทยไม่มีสระประสม เป็นคำที่ใช้เรียกกันในกลุ่มชาวไทลื้อจังหวัดน่าน หมายถึงการใช้นิ้วล้วงสอดด้ายเส้นพุ่งลงไปขัดสานกับด้ายเส้นยืนเป็นช่วงๆ

ในแวดวงวิชาการสิ่งทอไทย-ไทการใช้คำเรียกชื่อเทคนิคการทอในกลุ่มชาติพันธุ์ไทมักจะใช้แตกต่างกันไปหลากหลาย ซึ่งอาจก่อให้เกิดความสับสนได้ชื่อเรียก ลวดลายผ้าทอเทคนิค “Tapestry Weaving” นี้ที่เป็นที่เข้าใจตรงกันในกลุ่มชาวไทลื้อส่วนใหญ่คือ **“ลายเกาะ”** ยกเว้นที่จังหวัดน่าน มักเรียกว่า **“ลายลัว่ง”** (ออกเสียง “ลายล่ง”) หรือ **“ลายน้ำไหล”** เนื่องจากมองว่าลักษณะ ลวดลายคล้ายสายน้ำไหล เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ผู้เขียนจึงเลือกใช้คำเรียกเทคนิคนี้ว่า **“เกาะลัว่ง”**

4. ข้อสันนิษฐานที่มาของความนิยมการทอผ้าเทคนิค “เกาะลัว่ง” ในกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ

จากการศึกษาวัฒนธรรมผ้าทอไทลื้อมากกว่า 3 ทศวรรษ ผู้เขียนพบว่า ผ้าทอเทคนิค “เกาะลัว่ง” นี้เป็นที่นิยมของชาวไทลื้อในแถบกลุ่มแม่น้ำโขงทางเหนือของประเทศไทย ได้แก่ จังหวัดน่าน จังหวัดเชียงราย และจังหวัดพะเยา กับบริเวณตอนบนของประเทศ สปป. ลาว ได้แก่ แขวงหลวงน้ำทา แขวงบ่อแก้ว แขวงอุดมไชย และแขวงไชยะบุรี แต่ไม่พบว่ามีการใช้เทคนิคเกาะลัว่งในผ้าทอของชาวไทลื้อในสิบสองพันนาซึ่งเป็นถิ่นฐานดั้งเดิมของชาวไทลื้อ แสดงให้เห็นว่า ชาวไทลื้อที่อพยพโยกย้ายถิ่นฐานมาอยู่ในประเทศไทยและในประเทศ สปป. ลาว อาจได้รับอิทธิพลเทคนิคการทอและรูปแบบผ้าลายเกาะลัว่งจากชนกลุ่มอื่นที่อยู่ในพื้นที่นั้นในอดีตจึงเกิดการผสมผสานวัฒนธรรมการทอผ้าโดยการรับอิทธิพลซึ่งกันและกันขึ้น

ข้อสันนิษฐานในขณะนี้คือ เทคนิค **“เกาะลัว่ง”** เป็นเทคนิคเก่าแก่ดั้งเดิมของชาวไทยวนที่ชาวไทลื้อได้รับอิทธิพลมา ดังปรากฏหลักฐานจากผ้าทอโบราณที่เรียกกันว่า **“ผ้าซิ่นเชียงแสนโบราณ”** ที่มีลวดลายทอด้วยเทคนิคเกาะลัว่งปรากฏอยู่

หลักฐานลวดลายเกาะลัว่งที่ปรากฏบนผืนผ้าในบริเวณแถบล้านนาหรือภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย และบริเวณแถบประเทศ สปป.ลาว ที่เก่าที่สุดเท่าที่พบในขณะนี้ มีปรากฏในผ้าซิ่นทั้งแบบเย็บ 3 ตะเข็บและแบบเย็บ 2 ตะเข็บ ในเขตจังหวัดน่านและแขวงไชยะบุรีกับแขวงอุดมไชย ประเทศ สปป. ลาว เป็นผ้าซิ่นลักษณะพิเศษ ตัวซิ่นทอด้วยเทคนิคหลายเทคนิคในผืนเดียวกันเช่น ทอด้วยเทคนิคเกาะลัว่ง (Tapestry Weaving) จก (Discontinoussupplymentary weft)

ชิต (Continoussupplymentaryweft) และมัดหมี่ (Ikat) เป็นต้น ผ้าซิ่นลักษณะพิเศษนี้มีการต่อตีนซิ่น 2 แบบ คือแบบที่ต่อตีนจกแบบไทยวน กับแบบที่ต่อตีนผ้าพื้นสีดำหรือสีครามแบบไทลื้อ ผ้าซิ่นนี้ใช้สำหรับเป็นเครื่องบูชาประกอบในพิธีกรรมบูชาผีบรรพบุรุษ และพิธีทำขวัญข้าวของชาวไทยวน ไทลื้อ และขมุ (ชาวขมุ ไม่ได้ทอผ้าซิ่นนี้เอง แต่ซื้อหรือสั่งทำจากชาวไทยวนและไทลื้อ)

จากคำบอกเล่าของผู้สูงอายุชาวไทลื้อบ้านนาจัว เมืองเงิน แขวงไชยะบุรี ประเทศ สปป. ลาว กล่าวว่า ผ้าซิ่นดังกล่าวเป็นแบบเมืองเงินดั้งเดิม เรียกว่า **“ซิ่นลื้อเชียงแสน”** แสดงให้เห็นว่า เทคนิคและรูปแบบลายเกาะลัว่งบนผ้าซิ่นผืนนั้นเกี่ยวข้องกับ **“เชียงแสน”** ซึ่งอยู่ที่จังหวัดเชียงราย

เมืองเชียงแสนเป็นเมืองเก่าแก่ เป็นรอยต่อระหว่างรัฐล้านนา (รวมทั้งรัฐไทย) กับรัฐพม่า ในสมัยรัชกาลที่ 1 ทรงโปรดเกล้าฯ ให้กวาดต้อนชาวเชียงแสนออกจนหมดแล้วได้เผาเมืองเสีย พวชาวเชียงแสนไปอยู่ตามเมืองต่างๆ ได้แก่ เมืองเชียงใหม่ เมืองลำปาง เมืองน่าน และเมืองเวียงจันทน์ ส่วนที่เหลือลงไปยังถิ่นฐานที่บริเวณอำเภอเส้าไห้ จังหวัดสระบุรี และบางขุนพรหม จังหวัดกรุงเทพฯ ต่อมาโปรดเกล้าฯ ให้ชาวเชียงแสนที่บางขุนพรหมย้ายไปอยู่ที่จังหวัดราชบุรี

แหล่งทอผ้าตีนจกที่มีชื่อเสียงของชาวไทยวนจังหวัดราชบุรี คือที่ตำบลคูบัวและตำบลดอนแร่ อำเภอเมือง ผ้าซิ่นของชาวไทยวน จังหวัดราชบุรีนี้ มีลักษณะคล้ายคลึงกับผ้าซิ่นที่เรียกว่า **“ซิ่นลื้อเชียงแสน”** คือมีโครงสร้าง เทคนิคการทอ สีส้น และลวดลายของตัวซิ่นคล้ายคลึงกัน ซึ่งมีเทคนิคเกาะลัว่งปรากฏอยู่ด้วย แสดงให้เห็นว่า เทคนิคเกาะลัว่งนี้เป็นเทคนิคดั้งเดิมที่ชาวไทยวนเคยทอมาตั้งแต่อดีต และเมื่อชาวไทลื้ออพยพเข้ามาอยู่ที่เมืองเชียงแสนเก่าและบริเวณใกล้เคียงก็รับเอาเทคนิคการทอนี้ไปประยุกต์ใช้ในการทอผ้าซิ่นของชาวไทลื้อด้วย อย่างไรก็ตาม ไม่ปรากฏหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างชัดเจนว่า ชาวไทลื้อได้รับเทคนิคการทอนี้อย่างไรและเมื่อใด

5. รูปแบบของผ้าซิ่นไทลื้อมาตรฐาน

โครงสร้างผ้าซิ่นไทลื้อที่เป็นแบบมาตรฐานคือ **“ซิ่นตา”** ประกอบไปด้วย 3 ส่วนคือ หัวซิ่น ตัวซิ่น และตีนซิ่น

ผ้าซิ่นแบบเชียงแสนโบราณ (จากคลังสะสมของทรงศักดิ์ ปรากฏ วัฒนากุล) เย็บ 3 ตะเข็บมีอายุต้น-กลางพุทธศตวรรษที่ 25 (ประมาณ 150 ปี) พบที่บ้านไหล่น่านอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน มีลวดลายเทคนิคเกาะลิ้วแบบลายน้ำไหลบนตัวซิ่น สันนิษฐานว่าเป็นต้นแบบของผ้าทอเทคนิคเกาะลิ้วที่ส่งอิทธิพลต่อผ้าซิ่นไทลื้อ

เย็บต่อเข้าด้วยกัน ตัวซิ่นเป็นผ้าลายขวาง เย็บ 2 ตะเข็บ ทอด้วยฝ้ายหรือฝ้ายผสมไหม ลายขวางเกิดจากเส้นพุ่ง หัวซิ่น เป็นผ้าพื้นทอด้วยฝ้าย สีแดง ดำ คราม และขาว

ตีนซิ่น เป็นผ้าพื้นทอด้วยฝ้ายหรือไหม สีดำ คราม เขียว และม่วง

ตัวซิ่น เป็นส่วนสำคัญที่แสดงโครงสร้างของความ เป็น “ซิ่นตา” แบบไทลื้อ ประกอบด้วย ส่วนบนที่เรียกว่า “ท้องซิ่น” และส่วนล่างที่เรียกว่า “ตาหมู่”

“ท้องซิ่น” มีลักษณะเป็นริ้วลายขวางที่มีขนาด เท่าๆ กัน ชาวไทลื้อในแต่ละพื้นที่จะนิยมวรรณะสีที่บ่ง บอกอัตลักษณ์แตกต่างกันไป ตัวอย่างเช่น ชาวไทลื้อ บ้านศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย นิยม ทอท้องซิ่นโดยใช้วรรณะสีเขียวเป็นหลักและมีการใช้คู่สี ที่กลมกลืนกับสีเขียว เช่น สีชมพูม่วง ส้ม และแดงส่วน ลายริ้วเป็นสีดำหรือคราม

“ตาหมู่” เป็นส่วนล่างของตัวซิ่นที่ต่อจากท้อง ซิ่นคือกลุ่มริ้วลายขวางที่มีการจัดขนาดกว้างแคบไม่ สม่าเสมอกัน โดยใช้การคละสีเป็นหมู่ๆ จึงเรียกส่วนนี้ ว่า “ตาหมู่” ตรงกลางของริ้วลายขวางตาหมู่นี้ มีแถบ

ผ้าซิ่นแบบเชียงแสนโบราณ(จากคลังสะสมของเทิดศักดิ์อิ่นแสง) เย็บ 3 ตะเข็บมีอายุต้น-กลางพุทธศตวรรษที่ 25 (ประมาณ 150 ปี) พบในแถบอำเภอเมืองน่านและอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน มีลวดลายเทคนิคเกาะลิ้วแบบลายน้ำไหลบนตัวซิ่น สันนิษฐานว่าเป็นต้นแบบของผ้าทอเทคนิคเกาะลิ้วที่ส่งอิทธิพลต่อผ้าซิ่นไทลื้อ

สีพื้นกว้างประมาณ 3 เซนติเมตร จะเลือกใช้สีอะไรก็ได้ให้ต่างจากแถบสีของริ้วลายขวาง (ชาวไทลื้อบ้านศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ เรียกแถบสีพื้นนี้ว่า “งอย”) ส่วนของแถบสีพื้นนี้เองที่มีการเพิ่มลวดลายตกแต่งลงไป ด้วยเทคนิคการทอเกาะลัว่ง ทำให้ “**ซิ่นตางอย**” ที่เป็นริ้วลายขวาง กลายเป็น “**ซิ่นตาเกาะ**” ที่มีลายเกาะลัว่งเพิ่มความงดงามเข้ามาตรงกลางตัวซิ่น

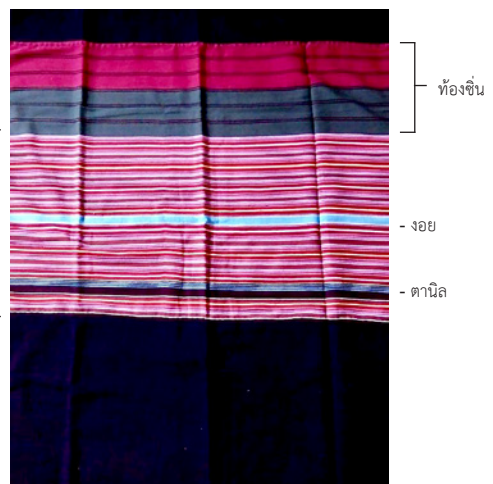
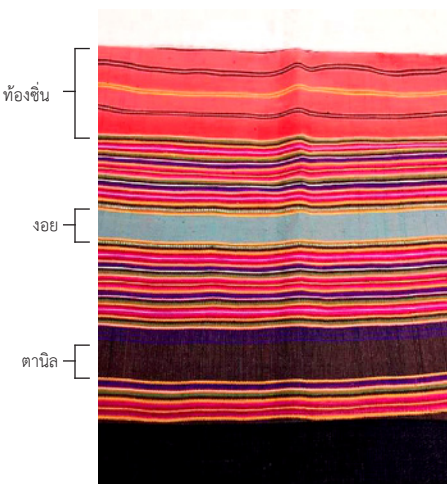
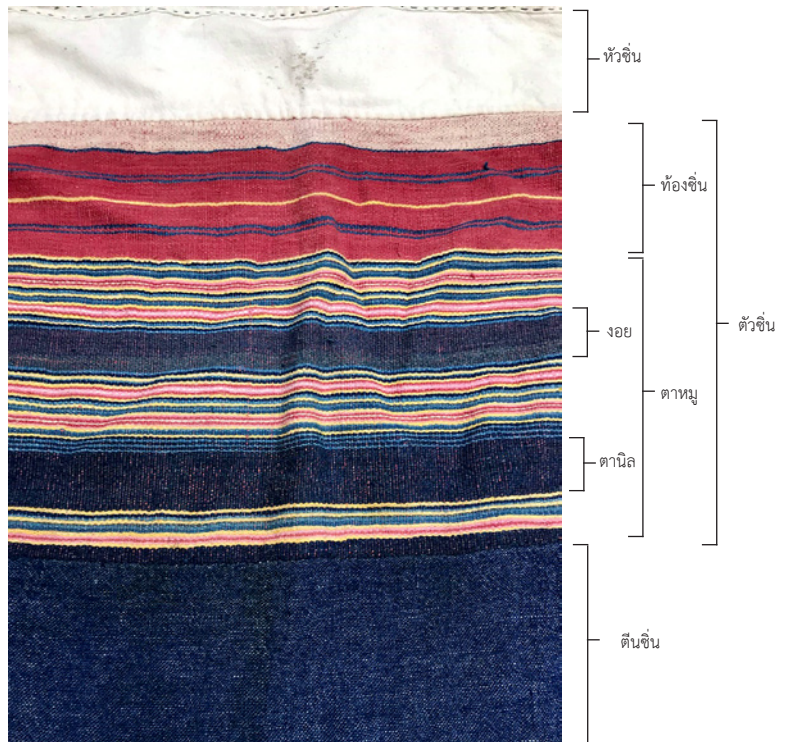
ส่วนล่างของตาหมู่นี้ จะมีแถบพื้นสีดำ 1 แถวเป็นลักษณะเด่นที่บ้านศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ เรียก

แถบพื้นสีดำนี้ว่า “**ตานิล**” ก่อนจะจบด้วยริ้วลายขวางอีก 1 แถวเป็นลายจบของส่วนตัวซิ่น (ซึ่งเป็นที่หมายให้ทราบว่าเป็นส่วนนี้คือส่วนล่างของตัวซิ่น ที่จะนำไปเย็บต่อดินซิ่นอีกทีหนึ่ง)

6. รูปแบบลาย “เกาะลัว่ง” บนผ้าซิ่นไทลื้อ 3 แบบ

เมื่อชาวไทลื้อในประเทศไทยและประเทศ สปป. ลาว รับเอาเทคนิคเกาะลัว่งมาตกแต่งบนผืนผ้าซิ่น ก็ได้พัฒนารูปแบบส่วนริ้วลายขวางของตัวซิ่นให้เกิดลวดลาย

“**ซิ่นตา**” หรือ “**ซิ่นตางอย**” ของชาวไทลื้อบ้านศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ผ้าซิ่นผืนนี้ทอราวปี พ.ศ.2490 แสดงลักษณะโครงสร้างของผ้าซิ่นซึ่งประกอบด้วย หัวซิ่น ตัวซิ่น และดินซิ่นเย็บต่อกัน ส่วนประกอบของตัวซิ่นคือ “**ท้องซิ่น**” และ “**ตาหมู**” ส่วนแถบผ้าสีพื้นที่เรียกว่า “**งอย**” คือส่วนที่มีการเพิ่มลายเกาะลัว่งตกแต่งให้งดงามขึ้น ส่วนแถบผ้าพื้นสีดำของตัวซิ่นที่เรียกว่า “**ตานิล**” คือที่หมายว่าเป็นตำแหน่งล่างสุดของตัวซิ่นก่อนถึงริ้วลายจบ คือส่วนที่จะนำไปเย็บต่อดินซิ่นอีกทีหนึ่ง

โครงสร้างผ้าซิ่นไทลื้อแบบมาตรฐาน

โครงสร้าง “ซิ่นตาเกาะ” ของชาวไทลื้อ แขวงบ่อแก้ว สปป.ลาว
ที่มีลายเกาะลัว่งเพิ่มเข้ามาแทนตรงตำแหน่งเดิมที่เป็นแถบผ้าสีพื้นๆ ที่เรียกว่า “งอย”

งดงามขึ้นโดยนำลายเกาะลัว่งเข้าไปแทรกเพิ่มตรงส่วน
แถบผ้าสีพื้นๆ ที่เรียกว่า “งอย” ซึ่งมีตำแหน่งอยู่ตรงกลาง
ของตัวซิ่น จึงทำให้เกิดเป็นลวดลายเรขาคณิต 3 แถว
ลายตรงกลางเป็นลายหลัก มีลายประกอบสองข้าง อยู่
บนและล่าง ลายประกอบมักจะมีขนาดเล็กกว่าลายหลัก

จากการศึกษารูปแบบลายเกาะลัว่งที่พบในผ้าซิ่นไท
ลื้อ แบ่งได้เป็น 3 แบบ ดังนี้

- แบบที่ 1) มีลายหลักเป็นลายเกาะลัว่งขนาดเล็ก
- แบบที่ 2) มีลายหลักเป็นลวดลายเกาะลัว่งขนาดกลาง
- แบบที่ 3) มีลายหลักเป็นลวดลายเกาะลัว่งขนาดใหญ่

1) รูปแบบลายเกาะลัว่งขนาดเล็ก ลายหลักเป็น
ลายซิกแซก (zigzag) ชาวไทลื้ออำเภอเชียงคำ จังหวัด
พะเยา มองลายนี้ว่า คล้ายกับผักแว่น จึงเรียกชื่อลายนี้
ว่า “ลายผักแว่น” หรือ “ดอกผักแว่น” (“ดอก” หมายถึง
“ลาย”) ชาวเมื่อน่านมองลายนี้ว่าคล้ายสายน้ำ
ไหล จึงเรียกว่า “ลายน้ำไหล” และเมื่อประมาณ
ทศวรรษที่ 2510 มีการส่งเสริมผ้าทอเทคนิคเกาะลัว่ง
แบบนี้ในจังหวัดน่านและแพร่หลายจนมีชื่อเสียงโดยใช้
ชื่อ “ลายน้ำไหล” คนทั่วไปจึงเรียกชื่อลายนี้ตามแบบ
จังหวัดน่าน

ลายหลักมีขนาดความกว้างประมาณ 4 เซนติเมตร
ลายประกอบทอด้วยเทคนิคซิด (ที่ไทลื้อเรียกว่า ลาก
“มุก” หรือ ลาย “ดอกพุง”) มีขนาดความกว้างประมาณ
1 เซนติเมตร สีที่นิยมใช้ในลายหลัก คือสีเขียวและสีชมพู

ผ้าซิ่นตาของชาวไทลื้อ ลาย “ผักแว่น” หรือ “ลายน้ำไหล” แบบ
อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา เป็นลายเกาะลัว่งแถวเดียว มีลายซิด
(มุก) ประกอบบน-ล่าง

ลายประกอบมักเป็นสีเหลืองหรือสีขาวมีข้อสังเกตว่า
ตำแหน่งของลายเกาะลัว่งลาย “ผักแว่น” ของชาวไท
ลื้อ อำเภอเชียงคำ และ อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา
จะอยู่ตรงกลางระหว่างท้องซิ่นกับตาหมู (คือส่วนบนของ
ตาหมู ไม่ใช่ตำแหน่งแถบสีพื้นๆ ที่เรียกว่า “งอย” แบบ
อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย)

2) รูปแบบลายเกาะลัว่งขนาดกลาง ลายหลักเป็น
ลายเรขาคณิตต่างๆ เช่น ลายสามเหลี่ยม ลายสี่เหลี่ยม
ลายก้างปลา ลายเส้นทแยง เป็นต้น ลายเหล่านี้อาจ
เป็นลายเดี่ยวหรือลายประสมกันเกิดเป็นลวดลายหลากหลาย
ชาวไทลื้อเรียกชื่อลายตามลักษณะของเส้นและ
การเกาะ เช่น เกาะยอดเกาะกันต่อ เกาะลอย เกาะ
เครือ เป็นต้น

ลายหลักมีขนาดความกว้างประมาณ 10 เซนติเมตร ลายประกอบอาจทอด้วยเทคนิคเกะล้วง ซึ่งจะมีความใหญ่ ความกว้างประมาณ 5 เซนติเมตร หรืออาจทอด้วยเทคนิคชิต (ที่ชาวไทลื้อเรียกว่า “มุก” หรือ “ดอกพุง”) ซึ่งจะมีความเล็ก ความกว้างเท่ากับลายประกอบในแบบที่ 1 คือ 1 เซนติเมตร นิยมใช้สีสดใสทั้งในลายหลักและลายประกอบ เช่น แดง เหลือง ส้ม เขียว ชมพู ฟ้า เป็นต้น

3) รูปแบบลายเกะล้วงขนาดใหญ่ ลายหลักเป็น

ลายเรขาคณิตเช่นเดียวกับแบบที่ 2 แต่มีขนาดใหญ่กว่า คือขนาดความกว้างประมาณ 20 เซนติเมตร ลายประกอบทอด้วยเทคนิคเกะล้วง ซึ่งจะมีความกว้างประมาณ 10 เซนติเมตร

จากลวดลายตกแต่ง 3 แถวที่เป็นมาตรฐาน มีการเพิ่มลายประกอบบนล่างอีก 2 แถว ทำให้เกิดเป็นลวดลาย 5 แถว ลายประกอบที่เพิ่มเข้ามานี้จะทอด้วยเทคนิคเกะล้วง จก หรือชิตก็ได้

- ลายประกอบ (ดอกหลง)
- ลายหลัก (เกะยอตกันต่อ)
- ลายประกอบ (ดอกหลง)

ลายหลักเป็นลายเกะล้วงแถวเดียว มีลายประกอบบน-ล่างเป็นลายชิตขนาดเล็ก

- ลายประกอบ (เกะซิ่น)
- ลายหลัก (เกะยอตกันต่อ)
- ลายประกอบ (เกะปาด)

ลายเกะล้วง 3 แถว มีลายหลักขนาดใหญ่อยู่ตรงกลาง และลายประกอบขนาดเล็กอยู่บน-ล่าง 2 แถว

- 1 ลายประกอบ
- 2 ลายประกอบ
- 3 ลายหลัก
- 4 ลายประกอบ
- 5 ลายประกอบ

ลายเกะล้วง 5 แถว มีลายหลักตรงกลางเป็นลายขนาดใหญ่ และมีลายประกอบบน-ล่างเป็นลายขนาดเล็กอีก 4 แถว

การทอผ้าชิ้นไทลื้อลายเกาะลัว่งที่บ้านศรีดอนชัย อ.เชียงของ จ.เชียงราย

7. การพัฒนารูปแบบลายเกาะลัว่ง ที่บ้านศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

ในปัจจุบันกระแสความนิยมการนุ่งผ้าชิ้นไทลื้อที่มีลายเกาะลัว่งตกแต่หลายสีสังตงาม ทำให้มีการพัฒนารูปแบบเชิงสร้างสรรค์ เกิดลักษณะผ้าชิ้นที่เพิ่มลายเกาะลัว่ง ด้วยการเลือกสรรลวดลายดั้งเดิมมาร้อยเรียงในเชิงศิลปะ จากรูปแบบลายเกาะลัว่งขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ พัฒนาเป็นลายเกาะลัว่งเต็มผืน

มีการออกแบบลวดลายใหม่ ตัวอย่างเช่น ผลงานของ นายสุริยา วงศ์ชัย เจ้าของพิพิธภัณฑ์ลื้อลายคำ บ้านศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ที่ได้พัฒนาลายเกาะลัว่งรูปทรงเรขาคณิตจากเส้นตรง ให้มีลักษณะเป็นเส้นโค้ง ทำให้เกิดลวดลายที่พลิ้วไหวราวสายน้ำ เรียก ลายชุดนี้ว่าลาย “ลีสันแห่งแม่น้ำอิง” และ “ลีสันแห่งลุ่มน้ำโขง”

นอกจากนี้ยังได้มีการพัฒนาลวดลายโดยการนำเทคนิค “จก” มาทอประสมกับเทคนิคเกาะลัว่ง ทำให้เกิดลวดลายที่แปลกใหม่ยิ่งขึ้น เช่น ลายจกรูป ม้า นก ปลา ดอกแก้ว ขนาดเล็ก สอดแทรกในลายเกาะลัว่งรูปเกลียวคลื่น เป็นต้น

- ลายเกาะขัน
- ลายเกาะภู(ตอย)
- ลายเกาะมักบวกซ้อน ดาวน้อย
- ลายเกาะยอด
- ลายเกาะมักดอกกาบจกม้า ดาวน้อย
- ลายเกาะยอดกันต่อ
- ลายเกาะบวกซ้อน ดาวน้อย
- ลายเกาะขันกันต่อ
- ลายเกาะขัน
- ลายเกาะป่าด

ตัวอย่างลวดลายเกาะลัว่งบนผ้าชิ้นไทลื้อยุคปัจจุบัน ผลงานสร้างสรรค์ของพิพิธภัณฑ์ลื้อลายคำ บ้านศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ชื่อ “ลีสันแห่งศรีดอนชัย” ประกอบด้วยลายเกาะลัว่งทั้งหมด 10 แถว แต่ละแถวมีลายซิด (เรียกว่า ลาย “มุก” หรือ “ดอกพุง”) ขนาดเล็ก คั่นทำให้เกิดลวดลายเกาะลัว่งเต็มตัวชิ้น

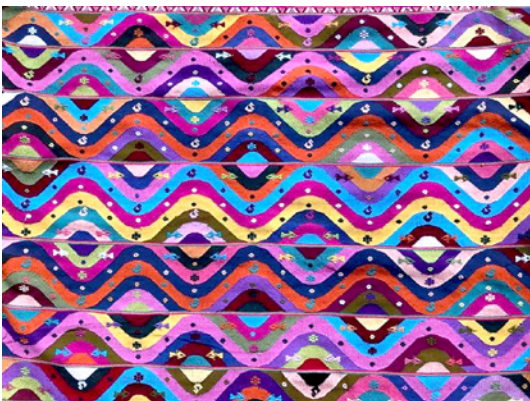

ลาย “สีสันแห่งแม่น้ำอิง” มีลายจากรูปปลาและฟองอากาศอยู่ในสายน้ำด้วย

ลวดลายสร้างสรรค์เป็นผลงานสิ่งทอที่ดงามด้วยการประสมประสานเทคนิค “จก” และ “เกาะลัว่ง” ราวกับภาพจิตรกรรมสมัยใหม่ มีเส้นสายที่เกาะเกี่ยวกันและสีสันที่สดใส

ลาย “สีสันแห่งลุ่มน้ำโขง” มีลายจากเชิงสัญลักษณ์ เช่น รูปปลา นก ดอกแก้ว แสดงถึงความอุดมสมบูรณ์

8. ส่งท้าย

ผ้าทอเทคนิคเกาะลัว่ง เป็นผลิตภัณฑ์สิ่งทอที่เป็นอัตลักษณ์โดดเด่นของชาวไทลื้อในประเทศไทยและในประเทศ สปป.ลาว เป็นวัฒนธรรมร่วมที่แสดงถึงความสัมพันธ์ของกลุ่มชนที่อาศัยอยู่ในอาณาบริเวณลุ่มน้ำโขงนี้ และเป็นมรดกแห่งภูมิปัญญาที่มีการสืบทอด อนุรักษ์ ฟื้นฟู ตลอดจนนำไปสู่การสร้างสรรค์สิ่งทอร่วมสมัย ซึ่งช่วย “ต่อยอด” ให้ศิลปหัตถกรรมสิ่งทอนี้ มีทั้ง “คุณค่า” และ “มูลค่า” ที่ควรแก่การส่งเสริมและสืบสานต่อไป

บรรณานุกรม

ทรงศักดิ์ ปรางค์วัฒนากุล. 2551.มรดกวัฒนธรรมผ้าทอไทลื้อ.เชียงใหม่: ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ทรงศักดิ์ ปรางค์วัฒนากุล และคณะ. 2557.ผ้าทอเทคนิคเกาะลัว่งของชาวไทลื้อในประเทศไทย. รายงานการวิจัย งบประมาณสนับสนุนจากกรมส่งเสริมวัฒนธรรม.

ทรงศักดิ์ ปรางค์วัฒนากุล. 2559.พิพิธภัณฑลื้อลายคำ: สืบสานสายใยผ้าทอไทลื้อ. เชียงราย: พิพิธภัณฑลื้อลายคำ.

ผลิตภัณฑ์ผ้าทอเกาะลัวะ ผลงานออกแบบใหม่โดย “ลือลายคำ”

ทวีป ฤทธิณภากร นักวิชาการอิสระ ผู้เชี่ยวชาญผ้าทอเกาะลัวะ กรุงเทพมหานคร, สัมภาษณ์ มีนาคม 2562.

เทิดศักดิ์ อินแสง เจ้าของพิพิธภัณฑ์ผ้าโบราณ ร้านฝ้ายเงิน จังหวัดน่าน, สัมภาษณ์ มีนาคม 2562.

สุรียา วงค์ชัย เจ้าของพิพิธภัณฑ์ลือลายคำ ผู้ออกแบบผ้าทอเกาะลัวะร่วมสมัย จังหวัดเชียงราย, สัมภาษณ์ มีนาคม 2562.

Jennifer Harris. editor 1995. 5000 Years of

Textiles. London: British Museum Press.

John Gillow and Bryan Sentance. 1999.

World Textiles A Visual Guide to Traditional Techniques. London: Thames & Hudson.

Songsak Prangwatanakun. 2008. Cultural Heritage of Tai Lue Textiles. Chiang Mai: Thai Department, Faculty of Humanities, Chiang Mai University.

ปาเต๊ะ

จุดเชื่อมต่อวัฒนธรรมอันดามัน

เรื่อง: ยุทธพงษ์ ต้นประดู่¹, สาวิตร พงศ์วัชร²

หลังจากสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 อุตสาหกรรมการทอผ้าของยุโรปได้เจริญก้าวหน้าและแพร่ขยายสู่ประเทศไทยโดยผ้าที่ผลิตด้วยเครื่องจักรมีลักษณะการทอผ้าที่เส้นใยมีโครงสร้างแข็งแรงการทอใช้เวลารวดเร็ว ราคาถูก สีไม่ตก ชาวบ้านจึงนิยมใช้ผ้าทอจากเครื่องจักรแทนผ้าทอด้วยมือ ผ้าเป็นปัจจัยพื้นฐานสำหรับการดำรงชีวิตของมนุษย์ เพราะผ้าเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ โดยเฉพาะในสังคมเกษตรกรรม ทุกครัวเรือนจะมีการทอผ้าเพื่อใช้ในครอบครัวและมีกระบวนการถ่ายทอดและส่งสมกรรมวิธีการทอแก่สมาชิกของครอบครัวโดยเฉพาะเพศหญิง ซึ่งมียายหรือแม่เป็นผู้อบรมและถ่ายทอดกรรมวิธี วิธีการและประสบการณ์ด้านการทอผ้าแก่บุตรสาวหรือหลานสาวจนเป็นภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งเปรียบเสมือนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ชาวไทยมีการใช้ผ้าทอเป็นระยะเวลาช้านาน เพราะส่วนใหญ่มีอาชีพการเกษตร ในยามว่างจากงานในไร่นา ผู้หญิงจะทอผ้า ดังคำกล่าว “เมื่อเสร็จหน้านานาผู้หญิงทอผ้าผู้ชายตีเหล็ก” ซึ่งเป็นการแบ่งหน้าที่ระหว่างชายและหญิง เป็นการแสดงออกถึงความสามารถของเพศหญิงและอุปนิสัยของผู้หญิงเพราะการทอผ้าเป็นงานศิลปะที่ต้องใช้ความขยัน ความอดทน ความพยายามและความละเอียดอ่อนประณีต อีกทั้งการทอผ้ายังเป็นเครื่องแสดงถึงความพร้อมของวัยที่จะเริ่มต้นชีวิตครอบครัว ผ้าทอจะนำมาใช้ในครอบครัวเพื่อใช้ในชีวิตประจำวันตามโอกาสต่างๆ หรือใช้ในการแลกเปลี่ยนกับผลผลิตอื่นเพราะการทอผ้าสมัยก่อนเป็นการผลิตเพื่อใช้ในชุมชนมิใช่เพื่อผลิตไว้ค้าขาย โดยผ้าทอจะถูกนำมาใช้ในพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องตั้งแต่เกิดจนตาย

ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศกำลังพัฒนาโดยมีรายได้หลักจากการท่องเที่ยวที่สร้างเศรษฐกิจแก่ประเทศบนกระแสเส้นทางแห่งการพัฒนาในศตวรรษที่ 21 รัฐบาลมีวัตถุประสงค์ที่จะสร้างประเทศให้มีความ

ทันสมัยและแก้ปัญหาที่สั่งสมมานานโดยเน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการคมนาคม ดังนั้นประชาชนต้องร่วมกันอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีอันเก่าแก่ที่ล้ำค่ามิให้ถูกทำลายหรือสูญหายไปท่ามกลางกระแสแห่งการพัฒนาจังหวัดภูเก็ตเป็นเกาะที่อยู่ภาคใต้ฝั่งตะวันตกของประเทศไทย มีความสัมพันธ์ด้านการเมือง การท่องเที่ยวและการค้าขายกับเกาะปีนัง สหพันธรัฐมาเลเซียอย่างยาวนาน โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตด้านต่างๆ โดยเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมเข้าก็้อัตลักษณ์ของวิถีชีวิตทั้งของชาวมาเลเซียและชาวภูเก็ต จังหวัดภูเก็ตมีวัฒนธรรมความเป็นอยู่แบบดั้งเดิมท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์อย่างรวดเร็วแต่มิใช่จะมีความล้าหลังหรือขาดความคล่องตัวในการพัฒนาแต่เหล่านี้อาจเป็นสาเหตุให้วัฒนธรรมดั้งเดิมถูกลบเลือนโดยกระแสโลกาภิวัตน์ แต่กระนั้นชาวภูเก็ตเรียนรู้ที่จะปรับตัวโดยการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมเก่าที่ยังดำเนินอยู่ให้มีความประณีต ในระยะเวลาประมาณ 30 ปีที่ผ่านมา ชาวภูเก็ตสร้างวัฒนธรรมสองลักษณะคือ การเปลี่ยนกลับไปมาระหว่างวัฒนธรรมทั้งเก่าและใหม่ ระหว่างวัฒนธรรมเมืองภูเก็ตดั้งเดิมและเมืองภูเก็ต

ยุคใหม่ ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวกำลังเกิดขึ้นและเป็นแนวทางด้านการอนุรักษ์และพัฒนาในหลายจังหวัดแต่จังหวัดเหล่านี้มีทางเลือกที่จะดำรงไว้หรือเลิกล้มประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมซึ่งอยู่บนรากฐานของประวัติศาสตร์ที่กลมกลืนและต่อเนื่องแต่ชาวภูเก็ตเลือกที่จะรักษาประวัติศาสตร์ที่ต่อเนื่อง เพราะฉะนั้นการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมดั้งเดิมและวัฒนธรรมความเจริญสมัยใหม่เปรียบเสมือนประสบการณ์เชิงประวัติศาสตร์ที่คล้ายกัน โดยสิ่งนี้ส่งผลต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ทุกด้าน รวมถึงด้านศิลปะและวัฒนธรรม แม้คลื่นแห่งกระแสโลกาภิวัตน์ได้พัฒนาอย่างรวดเร็วแต่ยังสังเกตพบความแตกต่างระหว่างเครื่องแต่งกายของ

1 อาจารย์ ดร. ยุทธพงษ์ ต้นประดู่ สาขาวิชาการจัดการวัฒนธรรม คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

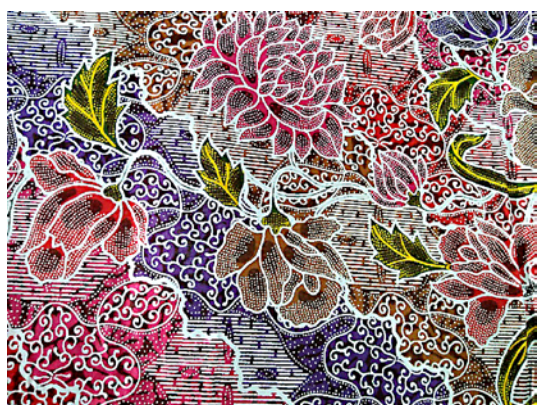
2 กรองศาสตราจารย์ ดร. สาวิตร พงศ์วัชร สาขาวิชาศิลปะการจัดการแสดง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

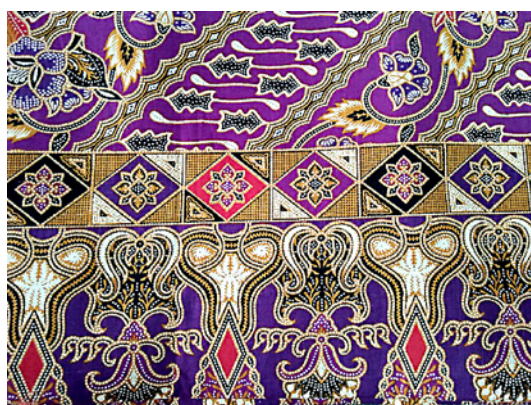
ภาพที่ 1 ผ้าปาเต๊ะลวดลายพฤกษากับจินตนาการ
ที่มา : ยุทธพงษ์ ต้นประดู่ (2561)

ภาพที่ 2 ผ้าปาเต๊ะลวดลายพฤกษากับจินตนาการ
ที่มา : ยุทธพงษ์ ต้นประดู่ (2561)

ภาพที่ 3 ผ้าปาเต๊ะลวดลายพฤกษากับจินตนาการ
ที่มา : ยุทธพงษ์ ต้นประดู่ (2561)

ภาพที่ 4 ผ้าปาเต๊ะลวดลายกราฟฟิกกับจินตนาการ
ที่มา : ยุทธพงษ์ ต้นประดู่ (2561)

สตรีชาวบาบ๋าและเครื่องแต่งกายของสตรีจังหวัดอื่น สิ่งนี้เป็นความพยายามของความก้าวหน้าซึ่งผ่านการทดลองรูปแบบต่างๆ ในขณะที่สังคมพยายามสร้างรูปแบบวัฒนธรรมอันกลมเกลียว หลังจากความพยายามร่วมกันพัฒนาหลายทศวรรษ โดยปัจจุบันได้ก้าวมาถึงจุดที่เรียกว่าความกลมกลืนอันกลมกล่อมหมายถึงการยอมรับความแตกต่างที่มีอยู่ประกอบด้วย ชาวไทยพุทธไทยจีนไทยมุสลิมพร้อมทั้งนำวัฒนธรรมรูปแบบดั้งเดิมและรูปแบบใหม่มาประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมตามกาลเทศะ

ผ้าปาเต๊ะเป็นเครื่องแต่งกายที่แสดงอัตลักษณ์ของชาวใต้ ซึ่งผ้าปาเต๊ะมีความสำคัญและมีประโยชน์ต่อวิถีชีวิตและจัดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญประการหนึ่งของไทย เพราะผ้าปาเต๊ะสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์กับความเชื่อ ประเพณีและวัฒนธรรมเฉพาะของแต่ละท้องถิ่น สิ่งสำคัญคือ การแต่งกายของสตรีกลุ่มชนบาบ๋าซึ่งผ้าปาเต๊ะเป็นเครื่องประดับการแต่งกายที่มีอัตลักษณ์และลวดลายมงคลพร้อมทั้ง

สอดแทรกสัญลักษณ์ต่างๆ เช่น ลายสัตว์มงคล ลายพฤกษา แม้กระทั่งการบอกกล่าววิถีชีวิตผ่านลวดลายบนผืนผ้าปาเต๊ะ เหล่านี้เป็นภูมิปัญญาที่มีความสำคัญอย่างยิ่งของสตรีชาวบาบ๋า โดยบทความนี้ได้ศึกษาและรวบรวมความรู้จากกรณีปัญหาในท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ผลจากการศึกษาพบว่าผ้าปาเต๊ะมิได้กำเนิดขึ้นในจังหวัดภูเก็ต แต่เกิดจากประเทศอินโดนีเซียผนวกกับการเผยแพร่แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมด้านต่างๆ ของผ้าปาเต๊ะผ่านประเทศมาเลเซียและเข้าสู่ประเทศไทยในปี พ.ศ.2483 ที่อำเภอสุโขทัย-ลก จังหวัดนราธิวาส โดยสองสามีภรรยาชาวไทยเชื้อสายมลายูคือ นายแวมะ แวอาลีและนางแวเย๊ะ แวอาแต ในระยะแรกผลิตเป็นผ้าคลุมศีรษะสไบโหล่ (Kainlepas) โดยการแกะสลักลวดลายบนมันเทศและมันสำปะหลังซึ่งเป็นการนำพืชทั้ง 2 ชนิด มาประดิษฐ์เป็นแม่พิมพ์จากธรรมชาติซึ่งสามารถหาได้ง่ายแต่ไม่มีความทนทาน ช่วงเริ่มทำผ้าปาเต๊ะระยะแรกใช้เฉพาะสีขาวและสีคราม

ภายหลังค้นพบสีต่างๆ จากธรรมชาติ เช่น สีแดง สีน้ำตาล สีเหลือง และเรียนรู้ด้านการผสมแม่สีเป็นสีต่างๆ เป็นจำนวนมาก ด้านลวดลาย พบว่า มีลวดลายประมาณ 3,000 ลาย ส่วนใหญ่เป็นลวดลายพฤกษาลวดลายสัตว์มงคล ลวดลายวิถีชีวิตและรูปทรงเลขาคณิต ฉะนั้นแล้วลักษณะภูมิศาสตร์ส่งผลให้ผ้าปาเต๊ะได้เสมือนหนึ่งเป็นจุดเชื่อมต่อกับวัฒนธรรมอันตามัน

ภูมิปัญญาของชาวภูเก็ตได้นำผ้าปาเต๊ะมาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมการแต่งกายโดยเฉพาะสุภาพสตรีมีความคิดสร้างสรรค์และสามารถประยุกต์ใช้ผ้าปาเต๊ะอย่างเหมาะสม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. เสื้อครุยท่อน เป็นเครื่องแต่งกายลักษณะคล้ายเสื้อครุยยาวแต่ขนาดสั้นประมาณสะโพก สวมเฉพาะเสื้อตัวใน ประดับเครื่องประดับกอสักจำนวน 3 ชิ้น ต่อมาเปลี่ยนจากการสวมเสื้อ 2 ชั้นเป็นการสวมเสื้อ 1 ชั้น ไม่มีเสื้อคลุม โดยการประยุกต์เสื้อ 2 ตัวให้เป็นหนึ่งเดียวโดยผสมผสานระหว่างเสื้อตัวในและเสื้อตัวนอก ตัวเสื้อค่อนข้างหลวมทั้งผ้าปานบางและผ้าพิมพ์ดอกหนา ไม่เข้ารูปมาก (จรรยารัตน์ ตันทวนิช. 2561: สัมภาษณ์)

“การแต่งกายด้วยชุดครุยท่อนนั้น นิยมเกล้ามวยผม เพราะผมยาว เสื้อครุยท่อนประยุกต์จากเสื้อครุยยาว เพราะเวลาใส่อยู่บ้านจะได้ทำงานได้สะดวกคล่องตัวกว่าครุยยาวลักษณะของเสื้อครุยท่อน ลักษณะค่อนข้างหลวมเนื้อผ้ามีทั้งผ้าปานบางและผ้าพิมพ์ดอกหนา ไม่เข้ารูปมาก ใส่เวลาอยู่บ้านมีความสบายและคล่องตัวมากกว่าชุดครุยยาว” (สุกัญญา พฤฒิพันธ์. 2561: สัมภาษณ์)

“ผู้หญิงสมัยก่อนเวลาอยู่บ้านจะใส่บราเซี่ยเต็มตัวและสวมชุดครุยท่อน เพราะมีความคล่องตัว ประกอบกับการระบายอากาศได้ดี เพราะภูเก็ตร้อนชื้น” (สุภาพค์พรรณ ขอสานติวิชัย. 2561: สัมภาษณ์)

2. เสื้อเคบายาลินดา เป็นเสื้อที่สตรีกลุ่มชนบ่าานิยมในช่วง พ.ศ. 2463–2473 โดยนิยมใช้ผ้าปานหลากหลายสีสัน หรือเป็นผ้าลายดอกเพื่อตกแต่งบริเวณส่าบเสื้อและบริเวณริมสะโพกด้วยลูกไม้ จากแถบยุโรป ไม่มีกระดุมใช้เครื่องประดับกอสักติด หรือเครื่องประดับชุดดอกไม้มงคลและสัตว์มงคล (จรรยารัตน์ ตันทวนิช. 2561: สัมภาษณ์) ดังการสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“การนำมาขึ้นหน้าหลากหลายสีมาตัดตามรูปทรงผู้สวมใส่และนำลูกไม้มาประดับบริเวณส่าบเสื้อและปกเสื้อ” (สุกัญญา พฤฒิพันธ์. 2561: สัมภาษณ์)

ภาพที่ 5 รูปแบบเสื้อครุยท่อน (รูปแบบปัจจุบัน)
ที่มา : ยุทธพงษ์ ตันประดู่ (2561)

“เสื้อเคบายาลินดา เป็นการเริ่มต้นแต่งตัวตามกระแสแฟชั่นของสตรีกลุ่มชนบ่าานิยม เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากเมืองป็นัง ประเทศมาเลเซีย ผสานกับรากเหง้าวัฒนธรรมท้องถิ่น นิยมใช้ผ้ามีสีสันต่างๆ โดยเน้นสีเขียว” (สุภาพค์พรรณ ขอสานติวิชัย. 2561: สัมภาษณ์)

3. เสื้อเคบายาปิฏู เป็นเสื้อที่สตรีกลุ่มชนบ่าานิยมในช่วง พ.ศ. 2473–2483 โดยเป็นการพัฒนารูปแบบเสื้อผ้าตามกระแสนิยม เนื่องจากความเจริญทางชาติตะวันตก ส่งผลให้รูปแบบของเสื้อเปลี่ยนแปลงไปแต่ยังคงเอกลักษณ์เดิมโดยมีการลดลวดลายขนาดเล็ก บริเวณริมขอบส่าบเสื้อด้านหน้า และบริเวณรอบสะโพกคล้ายการคัตเวิร์ค (จรรยารัตน์ ตันทวนิช. 2561: สัมภาษณ์) ดังการสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“เป็นเสื้ออีกรูปแบบหนึ่ง que แสดงให้เห็นความละเอียดอ่อนของสตรีกลุ่มชนบ่าานิยม เพราะมีความสามารถด้านการเย็บปักถักร้อย โดยเฉพาะเสื้อนิยมปักเป็นลายฉลุต่างๆ” (สุกัญญา พฤฒิพันธ์. 2561: สัมภาษณ์)

“เสื้อเคบายาปิฏู เป็นแฟชั่นของสตรีกลุ่มชนบ่าานิยมที่ 2 โดยมีการพัฒนารูปแบบให้เข้ารูป เพิ่มสีสันสดใแต่ยังคงรักษาลวดลายฉลุบริเวณส่าบเสื้อและปกเสื้อ” (สุภาพค์พรรณ ขอสานติวิชัย. 2561: สัมภาษณ์)

ภาพที่ 6 รูปแบบเสื้อเคบายาลินดา
ที่มา : ยุทธพงษ์ ต้นประดู่ (2561)

ภาพที่ 7 รูปแบบเสื้อเคบายาบีญู
ที่มา : ยุทธพงษ์ ต้นประดู่ (2561)

ภาพที่ 8 รูปแบบเสื้อเคบายาซูแลม
ที่มา : ยุทธพงษ์ ต้นประดู่ (2561)

4. **เสื้อเคบายาซูแลม** เป็นเสื้อที่สตรีในกลุ่มชนบ่าวนิยมในช่วง พ.ศ.2483–2500 ลักษณะคล้ายเสื้อเคบายาบีญูแต่มีการความแตกต่างด้านรายละเอียดเป็นการฉลุด้วยสีสด บริเวณด้านหน้าและด้านหลัง โดยเสื้อลักษณะนี้ปรากฏอยู่ในภูเก็ตถึงประมาณหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยเสื้อเคบายาบีญูและเสื้อเคบายาซูแลมเป็นเสื้อที่ค่อนข้างเน้นทรวดทรงของสตรี และเสื้อด้านในเปลี่ยนจากเสื้อซับในเป็นเสื้อคอกระเช้า บริเวณริมติดลูกไม้ขนาดเล็กลงเป็นบราเซี่ย แต่บางคนนิยมสวมเสื้อย่นหยาชนิดผ้าปานบาง ส่งผลให้ดูค่อนข้างเน้นสร้อย โดยปัจจุบันผู้หญิงมีความกล้าที่จะอวดทรวดทรงมากขึ้น (จรรยารัตน์ ตัณฑวนิช. 2561: สัมภาษณ์) ดังการสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“เสื้อเคบายาซูแลมเป็นเสื้อผ้าที่เน้นสีสดใส สดสวยงาม เน้นรูปร่างทรวดทรงทำจากผ้าปานเนื้อบาง” (สุกัญญา พฤฒิพันธ์. 2561: สัมภาษณ์)

“รูปแบบเสื้อผ้าปานเนื้อบางที่นิยมสวมใส่ในปัจจุบัน เพราะสีสดใสมีลวดลายมงคลและเหมาะกับสภาพอากาศร้อนชื้นของภาคใต้ปัจจุบันเสื้อเคบายาซูแลมมีจำนวนมาก ผู้คนนิยมสวมใส่ สามารถหาซื้อผ้าเป็นชิ้นมาตัดเองหรือรูปแบบสำเร็จบริเวณย่านเมืองเก่าจังหวัดภูเก็ต” (สุภาวดีพรหม ขอศานติวิชัย. 2561: สัมภาษณ์)

5. **ผ้าปาเต๊ะ** เป็นเครื่องแต่งกายสำคัญที่สตรีในกลุ่มชนบ่าวนิยมซื้อจากเมืองไทรบุรี ประเทศมาเลเซีย เพราะเป็นผ้าที่คุณภาพดี สีสดใสสวยงามสีไม่ลอก สามารถนุ่งได้ทั้ง 2 ด้าน แต่ราคาค่อนข้างสูง มีลักษณะพิเศษคือ เนื้อนิ่ม มีกลิ่นหอม ริมขอบผ้าเล็ก ระยะเวลาการใช้งานพื้นละมากกว่า 50 ปี ปัจจุบันสตรีในกลุ่มชนบ่าวนิยมมีความนิยมผ้าปาเต๊ะจากเมืองไทรบุรี ประเทศมาเลเซีย แต่คนรุ่นหลังให้ความสำคัญกับราคาที่ย่อมเยามากกว่าความคงทน (จรรยารัตน์ ตัณฑวนิช. 2561: สัมภาษณ์) ดังการสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ผ้าปาเต๊ะลาซ้อมเป็นผ้าชนิดหนึ่งที่ผลิตในเกาะชวา ประเทศอินโดนีเซีย สามารถนุ่งได้ทั้ง 2 ด้าน นิยมสีน้ำตาล สีอิฐเป็นหลัก ลวดลายส่วนใหญ่เป็นลายขวาง รูปปลา นก ดอกไม้ สัตว์มงคลชนิดต่างๆ เป็นผ้าที่นิยมของสตรีในกลุ่มชนบ่าวนิยม” (สุกัญญา พฤฒิพันธ์. 2561: สัมภาษณ์)

“การนุ่งผ้าปาเต๊ะให้สวยงามและถูกต้อง ต้องมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับส่วนประกอบของผ้าทั้งบริเวณส่วนท่ายและส่วนพื้น โดยส่วนท่ายของผ้าจะเป็นกรอบสีเหลี่ยม มีลวดลายและสีแตกต่างจากส่วนที่เป็นพื้น การนุ่งผ้าปาเต๊ะต้องนุ่งให้ส่วนที่เป็นท่ายอยู่บริเวณสะโพกด้านซ้ายและเลือกสีผ้าถุงให้เหมาะสม” (สุภาวดีพรหม ขอศานติวิชัย. 2561: สัมภาษณ์)

ภาพที่ 9 รูปแบบผ้าปาเต๊ะ
ที่มา : ยุทธพงษ์ ต้นประดู่ (2561)

ภาพที่ 10 โครงการอบรมการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผ้าปาเต๊ะ
ที่มา : ยุทธพงษ์ ต้นประดู่ (2561)

จากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์ครู ภูมิปัญญา พบว่าการเดินทางจากจังหวัดภูเก็ตไปเกาะ ปีนังสหพันธรัฐมาเลเซีย กลุ่มชนบาบ๋าได้เรียนรู้รูปแบบ การแต่งกายและวัฒนธรรมด้านอื่นๆ จากชาติตะวันตก ซึ่งระยะเวลานั้นประเทศอังกฤษเข้ามาปกครอง สหพันธรัฐมาเลเซีย กลุ่มชนบาบ๋าจึงได้นำรูปแบบการ แต่งกายของอารยะประเทศมาปรับใช้แต่ยังคงรักษา เอกลักษณะด้านการแต่งกายของตนเองเอาไว้ไม่ให้ถูก วัฒนธรรมจากตะวันตกกลืนไปเสียหมด ทั้งนี้เพื่อแสดง เอกลักษณะความสวยงามด้านเครื่องแต่งกายของกลุ่มชน บาบ๋า รูปแบบการแต่งกายของสตรีชาวบาบ๋านั้นจึงได้ รับอิทธิพลจากสตรีมาเลเซียประยุกต์กับภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ การนุ่งผ้าปาเต๊ะแบบมาเลเซียและการสวมเสื้อ ที่สามารถถ่ายเทอากาศได้ดี เนื่องจากสภาพภูมิอากาศ จังหวัดภูเก็ตมีสภาพอากาศแบบร้อนชื้นและมีลักษณะ คล้ายกับเสื้อของผู้หญิงมาเลเซียที่เป็นเสื้อตัวยาว แขน ยาว ฉะนั้นการแต่งกายของสตรีชาวบาบ๋าก็ประยุกต์ ให้มีความกลมกลืนกับสภาพด้านสังคม วัฒนธรรมและ สิ่งแวดล้อมรอบตัว นิยมใช้วัสดุจากต่างประเทศตาม ฐานะ เพราะกลุ่มชนบาบ๋าส่วนใหญ่เป็นนักธุรกิจส่งผล ให้มีฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจดี

กระแสโลกาภิวัตน์ส่งผลให้เยาวชนละเลยรากเหง้า วัฒนธรรมของท้องถิ่นตน โดยเฉพาะด้านการแต่งกาย

ซึ่งเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้การสวมใส่ผ้าปาเต๊ะเกิดความ ขบเซาลงอีกทั้งขั้นตอนการสวมใส่ผ้าปาเต๊ะมีกรรมวิธีที่ ละเอียดประณีตอย่างไรก็ตามแต่ละครอบครัวยังมีผู้ใหญ่ที่ เก็บสะสมผ้าปาเต๊ะไว้เป็นสมบัติเพื่อส่งต่อแก่ลูกหลาน ด้วย เหตุนี้คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย ราชภัฏภูเก็ต จึงเป็นผู้นำด้านการอนุรักษ์ผ้าปาเต๊ะ เพื่อ เป็นการอนุรักษ์ศิลปะแห่งผืนผ้าที่มีคุณค่านี้ โดยร่วมกับ หน่วยงานทั้งภาครัฐบาลและเอกชนได้มีแนวทางในการ รื้อฟื้นพร้อมทั้งการจัดกิจกรรมดังนี้ 1) การจัดนิทรรศการ เพื่อการฟื้นฟู 2) การจัดนิทรรศการเพื่อการอนุรักษ์ 3) การ จัดนิทรรศการเพื่อการสืบทอดอย่างต่อเนื่อง 4) การจัด นิทรรศการเพื่อส่งเสริมการตลาด

ผลจากการจัดกิจกรรม พบว่า หน่วยงานภาครัฐ ภาค เอกชนและภาคประชาชน มีแนวคิดร่วมกันโดยให้ความสำคัญ กับการพัฒนาผ้าปาเต๊ะโดยเป็นการพัฒนาบน พื้นฐานการอนุรักษ์ เหล่านี้สามารถบูรณาการด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แต่หน่วยงานดังกล่าวต้องมีการวางแผน และดำเนินการอย่างจริงจัง สามารถสร้างเครือข่ายด้านการ แต่งกายระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นการสร้างสัมพันธ์ภาพเชิง บวกทั้งภายในภูมิภาคและระหว่างภูมิภาค อีกทั้งด้านการ ผลิตสินค้าโดยหน่วยงานด้านเศรษฐกิจท้องถิ่นสามารถส่งเสริมและสนับสนุนด้านการสร้างเศรษฐกิจระดับจุลภาคซึ่ง เป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นและส่งผล ต่อการกระตุ้นเศรษฐกิจระดับมหภาคอย่างยั่งยืน

ภาพลวงตา

เรื่อง: พญ.ลลิตา ธีระสิริ¹

คุณคงเคยเห็นภาพตามเฟสมาแล้ว ที่คนสองคนมองดูแล้วจะเห็นไม่เหมือนกัน เช่นถามว่า ภาพนี้หมุนไปทางซ้ายหรือหมุนไปทางขวา หรือคุณเห็นภาพนี้เคลื่อนไหวหรือไม่ คุณเห็นคนในภาพกี่คน แล้วก็จะมีคำถามน่าเล่นๆ ทำนอง ถ้าคุณเห็นภาพหมุนไปทางซ้ายจะแปลว่าอะไร ถ้าเห็นภาพหมุนไปทางขวาจะแปลว่าอะไร ถ้าเห็นภาพคนมากกว่า 6 คนแปลว่าอย่างไรบ้าง ซึ่งอาจจะไม่จริงไปตามข้อความที่อ้างเสียทั้งหมด

แบบนี้แหละที่เรียกว่า “ภาพลวงตา”

การทำภาพลวงตานั้นทำได้ อาจจะใช้สี แสง รูปแบบ เพื่อสร้างภาพภาพหนึ่งขึ้นมาแล้วสามารถทำให้สมองของเราเข้าใจผิด ที่เป็นเช่นนี้เพราะเรามองเห็นภาพด้วยตาก่อนอื่นประสาทตาจะส่งสัญญาณภาพไปยังเซลล์สมอง เซลล์ประสาทจะตีความและแปลผลออกมาเป็นความรู้ที่รู้ว่าภาพนั้นๆ คือภาพอะไรกันแน่ ในเมื่อความรู้ต่อภาพของเรามันสลับซับซ้อนหลายขั้นตอน ดังนั้นจึงมีหลายภาพที่แต่ละคนจะเห็นไม่เหมือนกัน เพราะการตีความของสมองของแต่ละคนจะถูกกรองโดยสี แสง และรูปแบบการเรียงตัวของภาพนั้นๆ นั่นเอง

สมองของเรามีความสามารถในการกรองข้อมูลที่ไม่สำคัญทิ้งไป สมองใหญ่ส่วนที่ควบคุมการมองเห็น จะรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสี การเคลื่อนไหว แล้วร้อยเรียงข้อมูล กรองกรองอีกชั้น เพื่อประมวลผลออกมาทำให้เราได้รับรู้ ระบบการทำงานของสมองในการรับรู้ภาพเป็นระบบที่ได้รับการพัฒนามาอย่างสูง แต่ว่าการทำงานของมันไม่ได้สมบูรณ์แบบอย่างที่จริง หากเติมไปด้วยอคติ มีการตีความเข้าใจตัวเอง จึงทำให้เกิดภาพลวงตาที่ไม่มีอยู่จริงในโลกแห่งความเป็นจริงขึ้นมา

ความเป็นมา

เมื่อสมัยเกือบ 100 ปีก่อนนักจิตวิทยาพบว่า สายตาของเราเองสามารถหลอกตัวเราเองได้ นั้นย่อมขึ้นอยู่กับพื้นฐานของจิตใจ และประสบการณ์ที่ผ่านมาของเจ้าตัวจนกระทั่งมีทฤษฎีมากมายทางจิตวิทยาที่ใช้รูปหยดสี และ

ภาพลวงตาบางภาพเอาไว้ทดสอบสภาพของจิตใจของผู้คนและผู้ป่วยโรคทางจิต

ภาพแรกๆ ที่เผยแพร่กันเป็นภาพลวงตาปรากฏต่อสาธารณชน และเข้าใจว่าทุกคนก็เคยเห็นมาแล้ว ได้แก่ ภาพเส้นแนวตั้งตัดกับแนวนอน แล้วให้ทายว่าเส้นไหนยาวกว่ากัน หรือภาพหญิงสาวกับหญิงชราอันลือลั่นที่ปรากฏมาตั้งแต่ปี 1915

รูป 1 ภาพลวงตาสมัยแรกเริ่ม คำถามคือเส้นแนวตั้งกับเส้นแนวนอน เส้นไหนยาวกว่ากัน ที่แท้ ทั้งสองเส้นยาวเท่ากัน แต่สายตาจะหลอกเราว่าเส้นแนวตั้งยาวกว่าแนวนอน

My Wife and My Mother-in-Law
How many figures can you see in the image below?

รูป 2 คุณเห็นรูปนี้เป็นหญิงสาวหรือหญิงชรา นี่คือภาพลวงตาแรกๆ เช่นกัน

1 ผู้อำนวยการศูนย์ธรรมชาติบำบัดบ๊ววี

ภาพลวงตาสมัยใหม่

บทความนี้ไม่ใช่บทความทางจิตวิทยา แต่ต้องการนำเสนอภาพลวงตาเพื่อเตือนกันว่า ภาพที่เราเห็นอาจจะเป็นภาพที่ไม่จริงตามนั้นเสมอไป หลายคนมองก็จะเห็นต่างกัน โดยเฉพาะในยามอินเทอร์เน็ตเฟื่องฟูเช่นนี้ อย่าได้เชื่อสิ่งที่ตัวเองเห็นง่ายๆ

ลองพิจารณาตัวอย่างของภาพลวงตาสมัยใหม่ ข้างใต้นี้ดู

1. ภาพสาวน้อยกำลังหมุนตัว

เข้าใจว่า ทุกคนน่าจะเคยเห็นทางอินเทอร์เน็ตมาแล้ว ภาพนี้ในยูทูป คายาฮารา ได้ทำขึ้นตั้งแต่ปี 2003 แล้วก็มีคนรับสรุพบว่า น่าเป็นการทดสอบสมองของคุณ

เขาอ้างว่า หากคุณเห็นว่าสาวน้อยกำลังหมุนตามเข็มนาฬิกา แสดงว่าคุณเป็นพวกที่ใช้สมองด้านขวา

แต่ถ้าคุณมองเห็นว่าภาพหมุนทวนเข็มนาฬิกา แสดงว่าคุณเป็นพวกที่ใช้สมองด้านซ้าย

แต่นี่คือความเข้าใจผิด เพราะไม่จริงตามที่ผู้คนว่ากันเอาเอง เนื่องจากคนทำภาพไมใช่ นักวิจัยผู้เชี่ยวชาญทางด้านประสาทวิทยาแต่อย่างใด

เนื่องจากภาพนี้เป็นภาพโดดๆ ไม่มีความลึกหรือมีแบคกราวด์เปรียบเทียบ สมองของเราก็เลยเกิดอาการ “มั่ว” ตีความเอาเอง และก็แล้วแต่ว่าสมองของแต่ละคนจะบอกคุณว่าอะไร ทำให้คนแต่ละคนมองภาพเดียวกันไม่เหมือนกัน

นักวิทยาศาสตร์ทำทนายว่า ลองจ้องสาวน้อยคนนี้นานๆ ซิ คุณจะเห็นว่าเธอเปลี่ยนทิศทางการหมุนตัวได้ เพราะที่แท้ เธอหมุนได้ทั้งสองทางนั่นแหละ แล้วแต่ว่าสมองของคุณจะแปลผลออกมาอย่างไรต่างหาก แกรมสมองอาจจะตีความได้กลับกันกับตอนแรกเสียด้วย

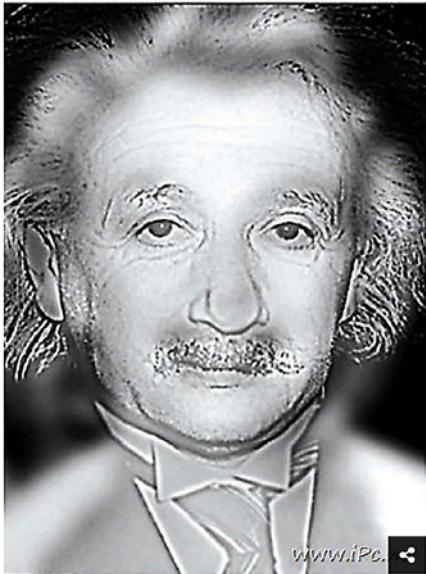
ถ้าเป็นในอินเทอร์เน็ต สาวน้อยจะหมุนตัว ส่วนจะหมุนตามเข็มนาฬิกาหรือทวนเข็มนาฬิกานั้นแล้วแต่คนมอง แต่จะเห็นเช่นไร นักจิตวิทยาบอกว่า ไม่สามารถบอกได้ว่า คุณเป็นคนอย่างไร

2. ภาพไอน์สไตน์หรือมารีลิน

ลองดูภาพนี้ คุณจะเห็นในทันทีว่าเป็นรูปไอน์สไตน์ แต่ถ้ามองห่างออกไป หรือหากคุณมีสายตาสั้น คุณก็จะเห็นเป็นภาพมารีลิน มอนโร หรือถ้าคุณมีสายตายาวแล้วมองลอดแว่นดูก็จะเห็นเป็นภาพหญิงสาวเช่นเดียวกัน

รูป 3 ภาพสาวน้อยวิ่งระบำนี้ปรากฏในอินเทอร์เน็ต เข้าใจว่าทุกคนคงเคยเห็นมาแล้ว

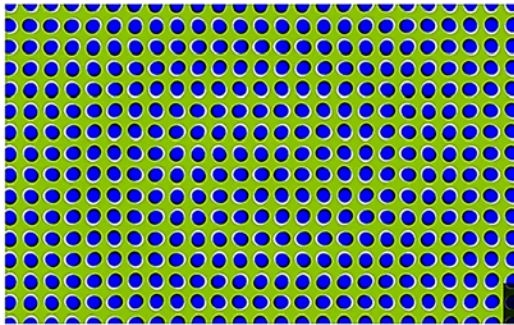
An illusion using real-world figures, by Aude Olivia. MIT 2007.

รูป 4 ภาพลวงตานี้เป็นภาพถ่าย ใช้เทคนิคในการซ้อนภาพ ทำให้แล้วแต่คนมองว่าจะเห็นเป็นรูปใคร

เหตุผลก็คือ ภาพนี้เป็นภาพถ่ายของมารีลินที่ไม่มีรายละเอียดซ้อนอยู่กับริ้วรอยและหนดคราบบนใบหน้าของไอน์สไตน์ สมองของเราจึงถูกลวงด้วยภาพได้

3. ภาพจุดเคลื่อนไหว

นี่เป็นภาพลวงตาอีกแบบหนึ่ง ทำให้เราเห็นว่าจุดเหล่านี้กำลังเคลื่อนไหว แต่ที่แท้มันอยู่นิ่งๆ แต่นี่คือปรากฏการณ์ที่เรียกว่า “ภาพตกค้าง” คือในเซลล์ประสาทตาเรตินาของเรายังคงมีภาพนี้ตกค้างอยู่ หลังจากที่เรามองผ่านไปแล้ว เลยทำให้เราเห็นภาพจุดกับพื้นที่มีสีตัดกันอย่างเด็ดขาดกำลังเคลื่อนไหว

รูป 5 ภาพลวงตาที่เคลื่อนไหวได้

ภาพลวงตาที่เป็นงานศิลปะ

คงเคยเห็นสตรีทอาร์ต ที่มีศิลปะวาดภาพกับพื้นถนนเป็นสามมิติ คนทั่วไปมองเห็นเป็นหุบเหว เป็นหลุมลึก ถึงถ่ายรูปออกมาก็เหมือนคุณกำลังยืนอยู่ปากหลุม เป็นความสามารถของศิลปินโดยแท้

นั่นคืองานศิลปะที่สามารถเอามาใช้ประโยชน์ได้ เช่น เอาไว้ห้ามคนไม่ให้ขับรถเร็ว เพราะภาพลวงตาจะทำให้คนขับรถมองเห็นหลุมอยู่ข้างหน้าบนพื้นถนน เป็นต้น

ภาพลวงตาใช้วินิจฉัยโรคได้

การมองภาพลวงตาของคนเราโดยปกติจะเห็นเหมือนกัน การมองภาพไม่ออก หรือผิดเพี้ยนไป อาจจะใช้เป็นวิธีวินิจฉัยโรคทางสมองบางอย่างได้ เช่น โรคจิตเภท รวมทั้งใช้ประเมินการรักษาวาดที่ขึ้นหรือไม่ใช้ใบโรควาร์กิ้นสัน หรือในคนที่แก่มากๆ ก็อาจจะเห็นภาพลวงตาที่ผิดไปจากคนกลุ่มใหญ่

เนื่องจากการเห็นภาพลวงตาเป็นการทำงานประสานกันระหว่างเซลล์ประสาทตา กับเซลล์สมอง ดังนั้นในผู้ป่วยรายที่มีการทำงานของสมองผิดปกติ เช่น ในโรคจิตเภท หรือคนที่แก่มากๆ การทำงานของเซลล์สมองจะแปลผลผิดเพี้ยนไป นักจิตวิทยาจึงสามารถใช้ภาพลวงตาวินิจฉัยโรคดังกล่าวได้

รูป 6 ภาพลวงตานี้ สามารถสะกดคนในถนนให้ระมัดระวังตัวมากขึ้น

รูป 7 ภาพลวงตาบางรูปก็เอาไว้เพื่อความสนุก ใช้เซลล์ที่ตามสมัยนิยม

คนธรรมดาอย่างพวกเราอาจจะมองภาพลวงตาเหล่านี้ให้สนุก หรือดูกันเล่นๆ ได้

แต่ไม่ควรแปลผลเป็นโรคหรือความผิดปกติใดๆ เนื่องจากเราเองไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญ

ภาพลวงตามีมากมาย

ภาพลวงตาที่เราคุ้นชินที่สุดในทุกวันนี้ โดยเฉพาะในอินเทอร์เน็ต เห็นจะเป็นภาพการแต่งหน้า จากคนซีเหวสุดๆ ใช้เส้นแรงแก ใช้การระบายสีเข้าช่วย ทำให้เออกลายเป็นสาวน้อยแสนสวยไปได้ ซึ่งเข้าใจว่าทุกคนคงเคยเห็นมาแล้วโดยไม่จำเป็นต้องยกตัวอย่างมาแสดง

แต่อยากยกตัวอย่างภาพลวงตาหลากหลายมาให้ดู เพื่อจะได้ย้ำเตือนตัวเองว่า อย่าได้เชื่อในสิ่งที่ตนเห็นง่ายเกินไป เพราะสมองของเรา ความรับรู้ของเรา บางครั้งก็โกหกเราได้เสียสนิท

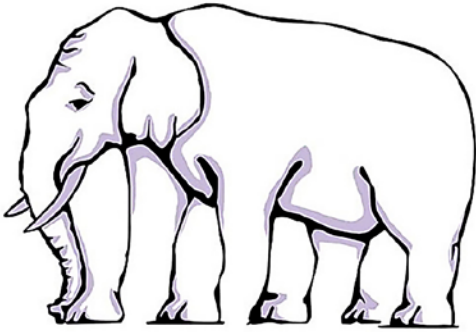
โดยสรุป

ภาพที่เสนอมานี้ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นภาพลวงตา ดังนั้นที่กล่าวว่า “อย่าเชื่ออะไรง่ายๆ” นั้นถูกต้องแล้ว

ให้นึกเสมอว่า ภาพลวงตาก็คือ ความไม่ลงรอยกัน
ของความ เป็นจริงทางกายภาพ และความรู้ของคุณเอง
ต่อไปเทคโนโลยีที่พัฒนาก้าวหน้าไปอาจจะหลอกเรา
ได้มากกว่านี้

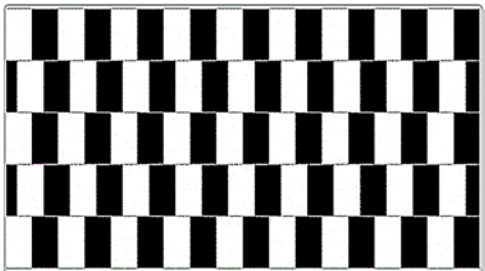
ดังนั้นเห็นอะไร มองอะไร ควรนึกถึงอีกด้านไว้เสมอ
ว่า “นี่มันจริง หรือหลอก” กันแน่

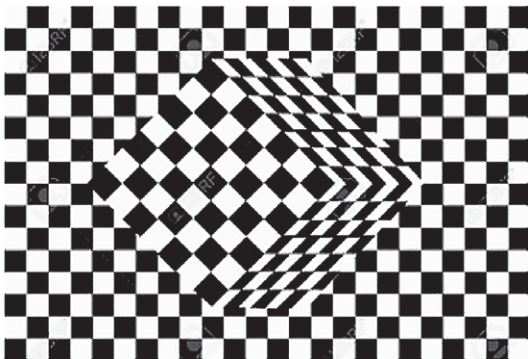
Elephant Legs

How many legs do I have?

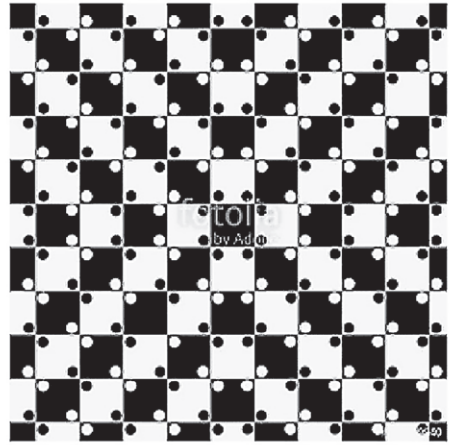
รูป 8 คุณเห็นว่าข้างมีกี่ขา กันแน่
จะเห็นว่าการแรงงา หรือการใช้เส้นสายสามารถหลอกตาของคุณให้
เห็นผิดเพี้ยนไปได้

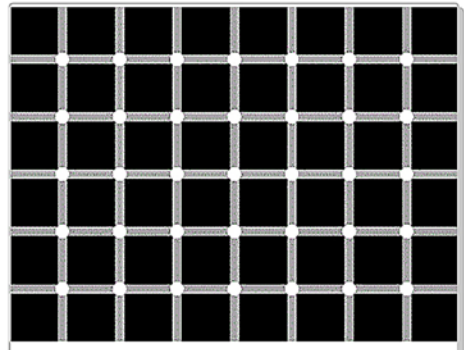
รูป 9 เส้นขวางที่คุณเห็นเอียงเอียงไซ้หรือไม่
ที่แท้ทุกเส้นขนานกันหมด

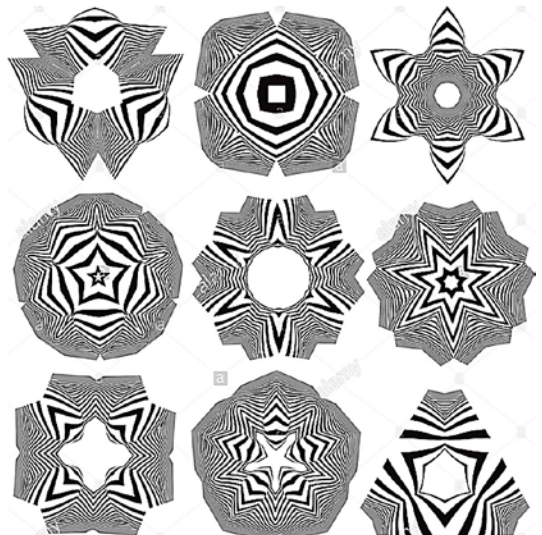
รูป 10 ตารางสามารถสร้างเป็นภาพลวงตาขึ้นมาได้
เส้นแนวนอนตัดกับเส้นแนวตั้ง แนวเอียง สามารถทำให้เราเห็นภาพ
นูนขึ้นมาเป็นสามมิติ

รูป 11 เส้นตัดกันไปมา จุดสว่าง กับจุดดำ เมื่อนำมาเรียงกัน
ตามแบบ สามารถลวงตาให้เราเห็นว่าตรงกลางภาพนั้นนูนขึ้นมาได้

รูป 12 คุณเห็นจุดดำๆ ก็จุด
คำตอบคือไม่มีสักจุด นี่ก็เป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่สมองหลอกเราได้
ดังนั้นอย่าได้เชื่ออะไรที่มองเห็นง่าย ๆ

รูป 13 ลองจ้องเส้นสายเหล่านี้สักครู่ จะเห็นว่าเส้นที่ซ้อนขนาน
กันอยู่นั้นขยับได้ ดังนั้นจะเอาเนอะอะไรกับภาพที่คุณเห็น ภาพหนึ่งยัง
เคลื่อนไหวได้เลย

แกงยอดมันแก้ว

เรื่อง: สุนทร บุญมี¹

แกงยอดมันแก้วหรือยอดมันเทศเป็นแกงส้มชนิดหนึ่งของอาหารล้านนาที่นิยมเอามาแกงใส่ปลาชนิดต่างๆ หรือใช้ลวกจิ้มน้ำพริก ซึ่งยอดมันแก้วมีคุณค่าทางโภชนาการและวิตามินหลายชนิดมีสรรพคุณทางยาหลายอย่างเช่น ช่วยกระตุ้นภูมิคุ้มกัน ช่วยลดน้ำตาลในเลือด บำรุงสายตา ช่วยระบายท้อง ชะลอความแก่และช่วยสตรีหลังคลอดบุตรให้นมบุตร แกงยอดมันแก้วมีดังนี้

เครื่องปรุง

พริกหนุ่ม	3	เม็ด
กระเทียม	6	กลีบ
หอมแดง	3	หัว
ตะไคร้ขอย	1	ช้อนโต๊ะ
ขมิ้นขอย	1	ช้อนชา
กะปิ	1/2	ช้อนชา
เกลือ	1/2	ช้อนชา

ส่วนผสม

ยอดมันแก้ว	150	กรัม
ปลาเนื้ออ่อน	250	กรัม
มะเขือเทศ	2-3	ลูก
น้ำมะนาว	1	ช้อนโต๊ะ

ผักชีและต้นหอมตามใจชอบ

วิธีทำ

1. โขลกเครื่องแกงให้ละเอียด
2. ตั้งน้ำพอเดือดละลายเครื่องแกงลงไปจนเดือดใส่ยอดมันแก้วและมะเขือเทศคนให้ทั่ว พอน้ำเดือดอีกครั้งหนึ่งใส่เนื้อปลาแล้วคนเบาๆ พอปลาสุกปรุงรสด้วยน้ำมะนาวแล้วยกลง อาจโรยต้นหอมผักชีขอยได้ตามใจชอบ

1 อาจารย์สุนทร บุญมี ครูภูมิปัญญาไทยรุ่นที่ 7 ด้านโภชนาการ

ลักษณะหมู่บ้านของชาวล้านนา

พื้นที่การตั้งหมู่บ้านและที่นาของชาวล้านนา (พื้นที่ลุ่มน้ำวัง เขตอำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง)

คำว่า บ้านและเรือน ในความหมายของชาวล้านนา ในอดีตมีความหมายที่ต่างกันอย่างชัดเจน เพราะ “บ้าน” จะหมายถึง “หมู่บ้าน” ที่มีกำหนดอาณาเขต ทำเลที่ตั้งของเรือนที่ตั้งอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ส่วนคำว่า “เรือน” คือ “อาคารที่อยู่อาศัย” ของมนุษย์ ในแต่ละหมู่บ้านต่างก็มีชื่อเรียกแตกต่างกันไปตามลักษณะภูมิประเทศและสิ่งแวดล้อม เช่น การตั้งชื่อหมู่บ้านตามแหล่งน้ำที่มี ห้วย หนอง ท่า สบ การตั้งชื่อหมู่บ้านบริเวณ โคก สัน ดอย หลัง การตั้งชื่อตามพันธุ์ไม้ท้องถิ่นที่มีในแถบนั้น เช่น บ้านขี้เหล็ก บ้านสันคยะยอม บ้านสันผักหวาน ท่าส้มป่อย หรือบางครั้งอาจตั้งชื่อหมู่บ้านตามประวัติศาสตร์ เรื่องเล่าและตำนาน เช่น บ้านนางเหลียว ตั้งชื่อตามเหตุการณ์ที่นางจามเทวีเหลียวหลังกลับไป เป็นต้น

เนื่องจากสภาพภูมิศาสตร์ของล้านนาตั้งอยู่ทางตอนปลายของแนวเทือกเขาที่ทอดลงมาจากประเทศจีน ทำให้มีพื้นที่ราบสลับกับเทือกเขาสูง ดังนั้นการตั้ง

ถิ่นฐานของชาวล้านนาจึงขึ้นอยู่กับบริเวณที่มีดินและน้ำอุดมสมบูรณ์ ซึ่งมักสร้างเมืองตาม “แอ่ง” ใหญ่ๆ เช่น แอ่งเชียงใหม่-ลำพูน แอ่งลำปาง เป็นต้น แอ่งเหล่านี้ตั้งอยู่ระหว่างเทือกเขา มีลักษณะเป็นพื้นที่ราบกว้างใหญ่ และมีแม่น้ำไหลผ่าน ซึ่งการเกิดขึ้นของเมืองก็จะกระจุกตัวอยู่ตามเส้นทางแม่น้ำสายหลัก และแม่น้ำสาขา เพื่อใช้ในการอุปโภคบริโภคตลอดจนใช้ในการเพาะปลูก

หมู่บ้านของชาวล้านนามีรูปแบบอยู่ 2 ลักษณะคือ หมู่บ้านที่ตั้งอยู่ขนานกับเส้นทางสัญจร และหมู่บ้านที่กระจุกตัวเป็นกลุ่ม ซึ่งในลักษณะแรกมักเป็นหมู่บ้านที่ติดกับเส้นทางการค้า รองรับการค้าขาย ส่วนหมู่บ้านที่มีลักษณะเป็นกลุ่ม ตั้งอยู่ค่อนข้างไกลจากเส้นทางสัญจรหลัก เกิดจากการสร้างบ้านเรือนกระจายออกจากจุดศูนย์กลางของตัวหมู่บ้านออกไปเรื่อยๆ ตามการขยายตัวของคนในชุมชน ปัจจุบันเราไม่สามารถเห็นขอบเขตของหมู่บ้านแต่ละกลุ่มในเมืองใหญ่ได้อย่างชัดเจน เพราะการขยายตัวขึ้นอย่างรวดเร็วของสังคม หมู่บ้าน

ถนนภายในหมู่บ้าน (บ้านต้นแห่น อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่)

ต่างๆ อยู่ติดๆ กันเป็นผืนใหญ่ แต่ในชนบทบางแห่งยังคงพบว่ามีบ้านแต่ละที่มีระยะห่างไกลกันพอสมควร จึงเห็นเขตของหมู่บ้านอย่างชัดเจน โดยมีที่นาหรือป่าชุมชนตั้งอยู่ระหว่างแต่ละหมู่บ้าน

ผังหมู่บ้านของชาวล้านนาในอดีต ค่อนข้างที่จะมีแบบแผนชัดเจน โดยทำเลที่เหมาะสมกับการตั้งหมู่บ้านที่ดีที่สุดคือต้องมีแหล่งน้ำ หากบริเวณนั้นมีพื้นที่ดอนและที่ราบแม่น้ำไหลผ่าน ก็จะตั้งบ้านเรือนอยู่บนที่สันดอน ส่วนที่ราบนั้นจะจำกัดไว้สำหรับการเพาะปลูก เพราะเป็นบริเวณที่น้ำท่วมตลอดทั้งปี เหมาะแก่การปลูกข้าวเป็นอย่างยิ่ง

ใจบ้าน เป็นส่วนที่สำคัญที่สุดของหมู่บ้านชาวล้านนาคือ ใจบ้านเปรียบได้กับขวัญของหมู่บ้าน ที่มีเทวอารักษ์หรือเสื่อบ้านสถิตอยู่เพื่อคอยดูแลป้องกันสิ่งชั่วร้ายไม่ให้เข้ามาในหมู่บ้านได้ นิยมกำหนดให้อยู่ในบริเวณต้นไม้ใหญ่ หรือสร้างหอเสื่อบ้านขึ้นมา หรือปักเสาหลักเป็นเสื่อบ้านก็ได้ ซึ่งใจบ้านส่วนใหญ่จะอยู่กลางหมู่บ้าน

บริเวณเดียวกับช่วงบ้าน เป็นพื้นที่สาธารณะสำหรับทำกิจกรรมต่างๆ ของคนในหมู่บ้านร่วมกัน

หอผีเสื่อบ้านหรือหอเจ้าบ้าน มักอยู่ใต้ต้นไม้ใหญ่หรือพื้นที่พิเศษแตกต่างไปจากพื้นที่โดยทั่วไป เช่น บริเวณจอมปลวก บริเวณที่ดอน เป็นต้น มีลักษณะเป็นเรือนจำลองขนาดเล็ก ในอดีตสร้างด้วยไม้ ตัวหอยกพื้นขึ้นสูงเล็กน้อย แต่ในปัจจุบันหมู่บ้านบางแห่งหอผีเสื่อบ้านชำรุด จึงสร้างใหม่เป็นอาคารก่อปูนชั้นเดียวขนาดใหญ่กว่าแบบเดิม ภายในหอผีมีชั้นสำหรับวางเครื่องสักการะและของใช้ของผี คือ ข้าวหมาก น้ำต่น ดาบ รูปปั้นม้าหรือช้าง ฯลฯ ทุกปีก็จะมีพิธีเช่นไหว้ถวายเครื่องสังเวยให้ผีเสื่อบ้าน เพื่อเป็นการแสดงความเคารพและร้องขอให้ช่วยดูแลรักษาหมู่บ้านให้ปลอดภัย

ช่วงบ้าน เป็นลานโล่งกว้าง ไม่มีสิ่งก่อสร้างหรือต้นไม้อื่นๆ มาปิดขวาง มักอยู่บริเวณหน้าหอผีเสื่อบ้านหรือใจบ้าน เป็นพื้นที่สาธารณะของคนในหมู่บ้านได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน เดิมทีใช้เป็นที่สำหรับจัดพิธีกรรม

พิพิธภัณฑ์เรือนโบราณล้านนา สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ในการเลี้ยงผีบ้าน ภายหลังจากรูปแบบของหมู่บ้านมีการเปลี่ยนแปลง จากการขยายตัวของชุมชน ทำให้บางหมู่บ้านแทบไม่เหลือพื้นที่นี้ไว้

กลุ่มเรือน ลักษณะของหมู่บ้านชาวล้านนาในอดีตหรือชนบท จะกระจุกตัวรวมกันอย่างหนาแน่นบริเวณกลางหมู่บ้านแล้วก็เบาบางลงบริเวณท้ายบ้าน จากนั้นก็จะเป็นที่นาคั่นระหว่างหมู่บ้าน ถนนที่ใช้ในหมู่บ้านก็จะมีขนาดเล็กแคบและคดเคี้ยว ทางเข้าบ้านมีการแบ่งซอยย่อยออกไป แต่หมู่บ้านในเมืองที่มีกลุ่มเรือนกระจายตัวทั่วไปในบริเวณหมู่บ้านจนไม่มีพื้นที่ว่าง มักมีการกำหนดเขตโดยใช้ถนนหรือแม่น้ำแบ่งเขตหมู่บ้านแทน

วัด ในแต่ละหมู่บ้านต้องมีวัดประจำของตัวเอง เพื่อให้คนในชุมชนได้มีพื้นที่สำหรับการทำบุญและฟังเทศน์ธรรม อีกทั้งยังเป็นสถานที่จัดกิจกรรมร่วมกันของชุมชนในพิธีกรรมประเพณีต่างๆ ส่วนใหญ่หมู่บ้านแต่ละแห่งจะมีเพียงหนึ่งวัด แต่หากเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่หรือเป็นหมู่บ้านที่แยกออกมาจากหมู่บ้านเดิม จะสร้าง

ใจบ้านและหอเสื่อบ้าน (อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่)

วัดพุทธเอ็น อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

วัดใหม่เพิ่มขึ้น เพื่อให้คนในชุมชนได้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาได้อย่างทั่วถึง ในอดีตวัดประจำหมู่บ้านจะตั้งชื่อเหมือนกับหมู่บ้านนั้นๆ แต่ปัจจุบันบางแห่งอาจมีการตั้งชื่อใหม่อีกชื่อเพื่อความสวยงามทางภาษาอย่างไรก็ตามคนในหมู่บ้านก็ยังคงมีบทบาทในการทำนุบำรุงวัด และพระสงฆ์ในหมู่บ้านของตนเอง ซึ่งผู้ที่ทำบุญและเข้าร่วมพิธีสงฆ์ในวัดใดวัดหนึ่งตลอดเวลา จะเรียกตนเองว่าเป็น “ศรัทธาวัด” ของวัดนั้นๆ ส่วนใหญ่ก็จะเป็นศรัทธาวัดในหมู่บ้านนั่นเอง

คนในชุมชนบ้านไหลหินหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง
ร่วมงานประเพณีตามก๋วยสลากเป็นประจำทุกปี

ที่นา เป็นพื้นที่สำหรับปลูกข้าวหรือพืชอื่นๆ มักอยู่บริเวณพื้นที่ลุ่มหรือใกล้กับแหล่งน้ำในแต่ละหมู่บ้านจะมีอาณาเขตที่นาอยู่รอบๆ ใจกลางของหมู่บ้าน ซึ่งหมู่บ้านก็จะมีเรือนหลายๆ หลังอยู่กระจุกรวมกันเป็นกลุ่ม ถัดออกไปก็จะเป็นที่นาผืนใหญ่ ซึ่งเจ้าของที่นาแต่ละคนจะจำที่ของตนเองได้ โดยแบ่งที่นาแต่ละที่ออกจากกันด้วยคันทนา

ที่นา มีน้ำเหมือนไหลผ่าน

ข่าวประชาสัมพันธ์

เยี่ยมชม ทัศนศึกษา ภูเขา

สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ให้การต้อนรับคณะครูจากโรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย ที่เข้าศึกษาและเยี่ยมชมและศึกษาสถาปัตยกรรมล้านนาและวิธีการสร้างเรือนล้านนาในอดีต ณ พิพิธภัณฑ์เรือนโบราณล้านนา ในวันที่ 2 ตุลาคม 2561 ณ พิพิธภัณฑ์เรือนโบราณล้านนา มช.

คุณสิริกิติยา เจนเซน และคณะ เข้าเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์เรือนโบราณล้านนา โดยมีคณะผู้บริหารสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมให้การต้อนรับพร้อมด้วยกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการอำนวยการสำนักฯ อ.ดร.วิไล พานิชพันธ์ (ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปกรรมศาสตร์) เป็นผู้บรรยายและนำชมเรือนในพิพิธภัณฑ์เรือนโบราณล้านนา ด้านประวัติศาสตร์ และสถาปัตยกรรมล้านนา ในวันที่ 13 กันยายน 2561 ณ พิพิธภัณฑ์เรือนโบราณล้านนา มช.

Associate Professor Huang Jing พระอาจารย์ผู้ถวายการสอนภาษาจีนแต่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และดำรงตำแหน่ง Second Secretary of Chinese Embassy ได้ให้เกียรติเข้าเยี่ยมชมสถาปัตยกรรมเรือนโบราณล้านนา โดยมีเลขานุการสำนักฯ (ปัทมา จักชูรัตน์) และหัวหน้าฝ่ายส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม (ฐาปนีย์ เครือระยา) ร่วมให้การต้อนรับ ในวันที่ 2 ตุลาคม 2561 ณ พิพิธภัณฑ์เรือนโบราณล้านนา มช.

คณาจารย์ และนักศึกษาหลักสูตรสถาปัตยกรรมภายใน สาขาสถาปัตยกรรม คณะศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมศาสตร์ มทร.ล้านนา เข้าเยี่ยมชมและวาดภาพสถาปัตยกรรมเรือนโบราณล้านนา 25 กันยายน 2561 ณ พิพิธภัณฑ์เรือนโบราณล้านนา มช.

ภาควิชาชาติพันธุ์วิทยา มหาวิทยาลัยแห่งชาติ เจิ้งจื้อ ณ กรุงไทเป เข้าศึกษาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์เรือนโบราณล้านนา เพื่อศึกษารูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนโบราณและโครงสร้างรูปแบบภายในอาคาร ในวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2562 ณ พิพิธภัณฑ์เรือนโบราณล้านนา

นักศึกษาสาขาทัศนศิลป์ ปี1 มทร.ล้านนา วิชา Tradition Thai Art (ศิลปะประจำชาติ) หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 สถาปัตยกรรมไทย เข้าศึกษาเรียนรู้เรือนโบราณล้านนา วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2562 ณ พิพิธภัณฑ์เรือนโบราณล้านนา มช.คณาจารย์และนักศึกษาหลักสูตรสถาปัตยกรรมภายใน สาขาสถาปัตยกรรม คณะศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมศาสตร์ มทร.ล้านนา เข้าเยี่ยมชมและวาดภาพสถาปัตยกรรมเรือนโบราณล้านนา 25 กันยายน 2018 ณ พิพิธภัณฑ์เรือนโบราณล้านนา

คณะกรรมการตรวจประเมินคุณภาพการศึกษา ภายในสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ตามแนวทางเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ (CMU-EdPEX) ได้เข้าตรวจและเยี่ยมชมการบริหารงานของสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิลาวัลย์ เสวตเศรณี ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม และบุคลากรสำนักฯ ร่วมให้การต้อนรับ ในวันจันทร์ที่ 26 พฤศจิกายน 2561 ณ ห้องประชุม ชั้น 1 สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มช.

สมาคมพยาบาลศิริราช ศิริราชรุ่น 9 เดินทางเข้ามาเยี่ยมชมและศึกษาเรียนรู้สถาปัตยกรรมเรือนโบราณล้านนา และศึกษาประวัติของเรือนโบราณล้านนา ในวันพุธที่ 16 มกราคม 2562 ณ พิพิธภัณฑ์เรือนโบราณล้านนา

นักศึกษาวิชาการจัดการครอบครัวและที่อยู่อาศัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เข้าศึกษาเยี่ยมชมสถาปัตยกรรมเรือนโบราณ พร้อมทั้งศึกษาประวัติการก่อสร้างเรือนโบราณล้านนา เพื่อนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในรายวิชาที่ศึกษา ในวันที่ 29 มกราคม 2562 ณ พิพิธภัณฑ์เรือนโบราณล้านนา

กิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรม ทำนุบำรุงศาสนา และบริการวิชาการของสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม

สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม จัดโครงการอบรม หลักสูตรระยะสั้น ผู้ประกอบพิธีทางพุทธศาสนาแบบ ล้านนา เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนพิธีแบบล้านนา และแนวทางปฏิบัติเดียวกันได้อย่างถูกต้อง โดยมีผู้ช่วย ศาสตราจารย์วิลาวัณย์ เสวตเศรณี ผู้อำนวยการสำนัก ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม เป็นผู้แทนรองอธิการบดี ฝ่ายพัฒนาคุณภาพนักศึกษา กิจกรรมนักศึกษา และ ศิลปวัฒนธรรม เป็นประธานกล่าวต้อนรับในพิธีเปิด โครงการดังกล่าว โดยมีผู้ให้ความสนใจจากเครือข่ายของ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และชุมชนต่างๆ เข้าร่วมโครงการ จำนวนทั้งสิ้น 54 คน ในวันที่ 30 สิงหาคม 2561 ณ ห้อง ประชุม สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิลาวัณย์ เสวตเศรณี ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มข. เป็นประธานในพิธีเปิด งานเสวนาวิชาการ “เจ้าแผ่นดินนอนแระ: งานศพเจ้าไท เจ้าแผ่นดินองค์สุดท้ายของสิบสองปันนา” ที่จัดขึ้นโดยภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ ร่วมกับ สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อเผยแพร่แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และภูมิปัญญาเกี่ยวกับจารีต ประเพณีงานศพเจ้าแผ่นดินของชาวลื้อและชาวล้านนา และส่งเสริมความเข้าใจในเรื่องศิลปวัฒนธรรมของล้านนาและสิบสองปันนา โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสันต์ ปัญญาแก้ว หัวหน้าภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มข. กล่าวรายงาน พร้อมด้วยผู้สนใจเข้าร่วมรับฟังเสวนา ณ ห้องประชุม สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ในวันที่ 19 ตุลาคม 2561

ผู้บริหารสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม พร้อมด้วยบุคลากรสำนักฯ ร่วมพิธีทำบุญตักบาตรเทโวโรหณะ เนื่องในวันออกพรรษา ประจำปี 2561 ที่จัดขึ้นโดยคณะกรรมการดำเนินงานด้านส่งเสริมศาสนา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยมีศาสตราจารย์คลินิก นพ.นิเวศน์ นันทจิต อธิการบดีมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นประธานในพิธี พร้อมด้วย นายมนัส ชันใส รองผู้ว่าราชการจังหวัด

เชียงใหม่ คณะผู้บริหาร คณาจารย์ บุคลากร นักศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และพุทธศาสนิกชนร่วมพิธี ในวันที่ 25 ตุลาคม 2561 ณ ถนนสายวัฒนธรรม ทางขึ้นวัดฝายหิน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

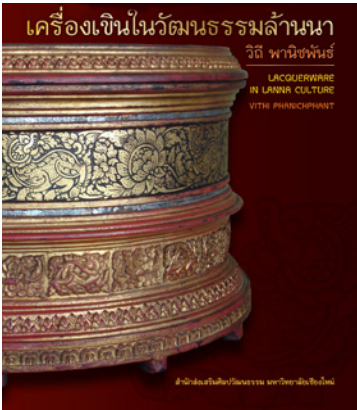

คณะผู้บริหารและบุคลากรของสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม เข้าร่วมพิธีทอดถวายผ้ากฐิน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประจำปี 2561 ที่จัดขึ้นโดยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยมีนางวิณา ภัทรประสิทธิ์ ประธานกรรมการส่งเสริม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นประธานในพิธีฯ พร้อมด้วยคณะผู้บริหารมหาวิทยาลัย บุคลากร นักศึกษา และประชาชนทั่วไป เข้าร่วมพิธีดังกล่าว ในวันที่ 27 ตุลาคม 2561 ณ วัดฝายหิน

รองศาสตราจารย์ นายแพทย์อานาจ อยู่สุข รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประธานพิธีเปิดโครงการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม : การฝึกอบรมพัฒนาสติและปัญญา ปีที่ 24 ที่จัดขึ้นโดยคณะกรรมการดำเนินงานด้านส่งเสริมศาสนา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยจัดขึ้นระหว่างวันอาทิตย์ที่ 28 ตุลาคม – วันอาทิตย์ที่ 4 พฤศจิกายน 2561 ณ สถาบันพีโมกข์มูขุ จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ และเพื่อให้ผู้เข้าร่วมโครงการได้พัฒนา สติ เขาวนอารมณ์ เขาวนจิตวิญญาณ ความคิดสร้างสรรค์ และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในวันที่ 28 ตุลาคม 2561

ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม กล่าวต้อนรับผู้เข้าร่วมกิจกรรมเปิดตัวหนังสือที่อาจารย์วิถิ พานิชพันธ์ เป็นผู้เขียน เรื่องเครื่องเงินในวัฒนธรรมล้านนา พร้อมทั้งจัดการบรรยายพิเศษ โดยได้รับเกียรติจากอาจารย์วิถิ พานิชพันธ์ ในวันที่ 18 ธันวาคม 2561 ณ ห้องประชุม สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิลาวัณย์ เสวตเศรณี ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม เป็นประธานในพิธีทำบุญ วันขึ้นปีใหม่ พ.ศ. 2562 ที่จัดขึ้นเพื่อความเป็นสิริมงคลของคณะผู้บริหาร และบุคลากรสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ในวาระดิถีขึ้นปีใหม่ ในวันที่ 9 มกราคม 2562 ณ ห้องประชุมสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิลาวัลย์ เศรษฐเสรี ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม เป็นประธานกล่าวเปิดโครงการอบรมความรู้สถาปัตยกรรมเรือนพื้นถิ่นล้านนา เพื่อให้ความรู้ด้านสถาปัตยกรรมเรือนพื้นถิ่นล้านนาแก่ ครู อาจารย์ นักวิชาการนักเรียน/นักศึกษา ผู้นำชุมชน มัคคุเทศก์ท้องถิ่น และตัวแทนจากหน่วยงาน/องค์กรต่างๆ ทั้งในภาครัฐและเอกชน โดยมีวิทยากรผู้เชี่ยวชาญด้านสถาปัตยกรรมเรือนพื้นถิ่นล้านนา ได้แก่ รศ.ดร.ระวีวรรณ โอหารัตนมณี อาจารย์ประจำคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้บรรยายหัวข้อ “สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในกลุ่มชาติพันธุ์ไท” ผศ.ดร.เขาวลิต สัยเจริญ หัวหน้าสำนักวิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ บรรยายหัวข้อ “สถาปัตยกรรมเรือนพื้นถิ่นล้านนา” และอาจารย์สนั่น ธรรมธิ จากสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม บรรยายหัวข้อ “เชื้ออย่างไร ในเรือนล้านนา” โดยมีผู้สนใจเข้าร่วมอบรมเป็นจำนวนมาก เมื่อวันที่ 18 มกราคม 2562 ณ ห้องประชุมสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มช.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์มานพ มานะแซม รองผู้อำนวยการสำนักฯ เป็นผู้แทนผู้อำนวยการฯ ร่วมพิธีทำบุญตักบาตรเนื่องในวันมาฆบูชา ประจำปี 2562 ที่จัดขึ้นโดยคณะกรรมการดำเนินงานด้านส่งเสริมศาสนา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยมีศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.พงษ์ศักดิ์ อังกลสิทธิ์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นประธาน พร้อมด้วยคณะผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ นักศึกษาและพุทธศาสนิกชน ร่วมพิธี เพื่อถวายเป็นพุทธบูชาและการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมอันดีงาม ตลอดจนการจรโลงพระพุทธรูป ณ บริเวณถนนสายวัฒนธรรม (ถนนขึ้นสู่วัดฝายหิน) วันอังคารที่ 19 กุมภาพันธ์ 2562

มช. เตรียมจัดงาน “แอ่วเฮือนเยือนผญา” พิพิธภัณฑน์มีชีวิต วิถีชีวิตล้านนา ประจำปี 2561 เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาล้านนาแก่เยาวชนและผู้สนใจ หวังเชื่อมโยงและเชิญชวนนักท่องเที่ยวชุมชนและกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา

เมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน 2561 เวลา 14.00 น. ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิลาวัลย์ เสวตเศรณี ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ให้สัมภาษณ์สื่อมวลชนเกี่ยวกับการจัดงาน แอ่วเฮือน เยือนผญา พิพิธภัณฑน์มีชีวิต วิถีชีวิตล้านนา พร้อมทั้งประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ผู้สนใจเข้าร่วมงานดังกล่าวที่จะจัดขึ้นระหว่างวันที่ 14-16 พฤศจิกายน 2561 เวลา 09.00-17.00 น. ณ พิพิธภัณฑน์เรือนโบราณล้านนา สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

เมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน 2561 เวลา 09.30 น. ณ พิพิธภัณฑน์เรือนโบราณล้านนา สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้มีพิธีเปิดงาน แอ่วเฮือนเยือนผญา พิพิธภัณฑน์มีชีวิต วิถีชีวิตล้านนา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มช. ร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) จัดงาน “แอ่วเฮือน เยือนผญา” พิพิธภัณฑน์มีชีวิต วิถีชีวิตล้านนา ประจำปี 2561 โดยมี นายมนัส ชันใส รองผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ ผู้แทนผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ เป็นประธานในพิธี พร้อมด้วย นายกฤษฎา คงคะจันทร์ รองปลัดกระทรวงวัฒนธรรม กงสุลกิตติมศักดิ์ กงสุลใหญ่ หัวหน้าส่วนราชการ ผู้บริหารมหาวิทยาลัยเชียงใหม่สถาบันการศึกษาในภาคเหนือ และประชาชนผู้สนใจเข้าร่วมงานดังกล่าว โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิลาวัลย์ เสวตเศรณี ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม กล่าวว่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้สร้างความร่วมมือกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จัดงาน แอ่วเฮือน เยือนผญา พิพิธภัณฑน์

มีชีวิต วิถีชีวิตล้านนา ขึ้น ระหว่างวันพุธที่ 14 - วันศุกร์ที่ 16 พฤศจิกายน 2561 ตั้งแต่เวลา 09.00 - 17.00 น. รวมทั้งสิ้นจำนวน 3 วัน โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา ไทลื้อ ไทยวน ไทเขิน ไทใหญ่ กลุ่มเครือข่ายศิลปวัฒนธรรม 3 มหาวิทยาลัยได้แก่ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา และเครือข่ายชุมชนจากทั้งจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดลำพูน และศูนย์ศิลปาชีพบางไทร พระนครศรีอยุธยา ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้สนใจทั่วไป ได้เข้าชม และได้รับความรู้จากการจัดกิจกรรมดังกล่าว อีกทั้งเพื่อสร้างความร่วมมือในการส่งเสริมการท่องเที่ยว และมุ่งหวังให้การดำเนินงานมีส่วนเชื่อมโยงในการเชิญชวนนักท่องเที่ยวเดินทางสู่ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา

จัดอบรมหลักสูตรระยะสั้น

สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม จัดกิจกรรม “ของกินตามฤดู เล่าสู่กันฟัง” มุ่งสร้างความเข้าใจ ที่ถูกต้องด้านอาหารล้านนา ตามแนวทางปฏิบัติที่ ถูกต้อง โดยกิจกรรมดังกล่าวเป็นกิจกรรมภายใต้ โครงการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีล้านนา สำนัก ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยมีการบรรยายให้ความรู้ด้านอาหารล้านนาใน ฤดูหนาว ในหัวข้อพิธีกรรมและ ความเชื่อของคน ล้านนา โดยอาจารย์สนั่น ธรรมธิ และหัวข้อ “ของกินล้านนาความรู้คู่สุขภาพ โดย พญ.ลลิตา ธีระสิริ พร้อมทั้งได้เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ได้ฝึกปฏิบัติการทำอาหารล้านนา อาทิ แกงกระด้าง น้ำพริกมะกอก แกงสะแล และม่อกปู และได้ ทัศนศึกษา และคัดสรรวัตถุดิบพื้นบ้าน ณ ตลาด ของป่าบ้านทาป่าเปา จังหวัดลำพูน ในวันศุกร์ที่ 11 มกราคม 2562 ณ สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม และ บ้านทาป่าเปา จังหวัดลำพูน

สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม จัดกิจกรรมของกิน ตามฤดู เล่าสู่กันฟัง “อาหารล้านนาในฤดูร้อน” โดยมี อาจารย์สนั่น ธรรมธิ ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปวัฒนธรรม ล้านนา เป็นวิทยากรบรรยายเรื่องวัฒนธรรมการ กินของชาวล้านนา และคุณนันทน์ภัส ร่องคูสิน นักกำหนดอาหารวิชาชีพ ศูนย์เวชศาสตร์ผู้สูงอายุ ศูนย์ความเป็นเลิศทางการแพทย์ คณะแพทยศาสตร์ มช. เป็นวิทยากรบรรยายให้ความรู้ทางวิชาการ หัวข้อ โภชนาการอาหารล้านนาในฤดูร้อน นอกจากนี้ยังเปิด โอกาสให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ได้เดินทางไปทัศนศึกษา เที่ยวงม ชื้อของพื้นบ้าน ณ ตลาดของป่าบ้านทา ป่าเปา จังหวัดลำพูน เพื่อศึกษาวัตถุดิบการประกอบ อาหาร และฝึกปฏิบัติการทำอาหารล้านนา อาทิ ต้มมะม่วง, แกงผักหวานป่า-ไข่มดส้ม, แกงขนุน, และ ห่อนึ่งหมู โดยมีผู้สนใจเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวเป็น จำนวนมาก ณ สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ในวันที่ 5 เมษายน 2562

สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ร่วมพิธีทำบุญตักบาตรวันขึ้นปีใหม่ พุทธศักราช 2562 โดยมีนายศุภชัย เอี่ยมสุวรรณ ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ ประธานในพิธี เพื่อความเป็นสิริมงคล และการเฉลิมฉลองต้อนรับปีพุทธศักราชใหม่ วันที่ 1 มกราคม 2562 ณ ประตูหน้ามหาวิทยาลัยเชียงใหม่

นักศึกษาคณะการสื่อสารมวลชน มช.ร่วมกับ สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มช. จัดกิจกรรม "ร่วมเย็นมาร์เก็ต" เชิญชวนผู้สนใจมาร่วมรู้จักกับสังคม ZERO WASTE โดยภายในงานมีโซนตลาด การสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้านสิ่งแวดล้อม กิจกรรม Workshop รักษ์สิ่งแวดล้อม โดยมีประชาชนผู้สนใจเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว ระหว่างวันที่ 9-10 กุมภาพันธ์ 2562 ณ พิพิธภัณฑสถานเรือนโบราณล้านนา มช. พิพิธภัณฑสถานเรือนโบราณล้านนา มช.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิลาวัลย์ เสวตเศรณี ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม พร้อมด้วยผู้บริหาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เข้าร่วมงานขบวนแห่งกระถางใหญ่ ประเพณียี่เป็งเชียงใหม่ โดยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้ส่ง กระถางใหญ่พร้อมริ้วขบวนวิจิตรตระการตา “มงคลคชสาร” เข้าร่วมขบวนแห่ในงานประเพณียี่เป็งเชียงใหม่ดังกล่าว ซึ่งออกแบบและจัดทำโดยสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยมีรูปแบบแนวคิดการออกแบบ เกี่ยวกับ “พระบรมธาตุดอยสุเทพ” โดยให้เจดีย์ที่บรรจุพระธาตุตั้งอยู่บนหลังช้างมงคล สัตว์มงคลในพุทธศาสนา เป็นสัญลักษณ์ของพระบารมีในพระมหากษัตริย์ อีกทั้ง ช้าง ยังเป็นสัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ต่างเทิน พระบรมธาตุดอยสุเทพ สื่อให้เห็นถึงความรุ่งเรือง ทางด้านวัฒนธรรมประเพณี และความรุ่งเรืองทางพุทธศาสนา ภายใต้พระบารมีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 ในวันที่ 23 พฤศจิกายน 2561 ณ เทศบาลนครเชียงใหม่

สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มช. ได้รับเชิญจาก ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) ให้ร่วม จัดการแสดงศิลปะหุ่นพม่าและนาฏศิลป์พม่า โดยการแสดงศิลปะฝ่ายส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม สำนักส่งเสริม ศิลปวัฒนธรรม มช. และศิษย์เก่าและปัจจุบันของสาขา วิชาศิลปการดนตรีและการแสดง คณะวิจิตรศิลป์ มช. ในงานสัมมนาวิชาการและการแสดงทางวัฒนธรรม เนื่องในโอกาส 70 ปี ความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่าง ไทย-เมียนมา ในวันที่ 21 ธันวาคม 2561 ณ หอ ประชุม ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

สถานเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำประเทศไทย ร่วมกับ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนางเจ้าสิริกิติ์ฯ และพิพิธภัณฑสถานเรือนโบราณล้านนา สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เตรียมจัดงาน “รู้ลิ้ม ชิมรส” อาหารแอฟริกันอเมริกัน และล้านนา Presentation and Food Tasting: “Food Culture:African American & Thai Lanna Foodways”

เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2562 ณ พิพิธภัณฑสถานเรือนโบราณล้านนา มช.คณะผู้บริหารสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ได้ให้การต้อนรับคณะผู้แทนจากสถานเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำประเทศไทย สถานกงสุลใหญ่สหรัฐอเมริกา เชียงใหม่ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนางเจ้าสิริกิติ์ฯ ที่เข้าร่วมประชุมเพื่อวางแผน พร้อมทั้ง

การดูสถานที่การจัดงาน เสวนา “รู้ ลิ้ม ชิม รส” อาหารแอฟริกันอเมริกัน และล้านนา Presentation and Food Tasting: “Food Culture:African American & Thai Lanna Foodways” ที่จะจัดขึ้นในวันที่ 6 มีนาคม 2562 นี้

สถานเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำประเทศไทย ร่วมกับ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนางเจ้าสิริกิติ์ฯ และพิพิธภัณฑสถานเรือนโบราณล้านนา สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จัดงานเสวนา “รู้ลิ้ม ชิมรส” อาหารแอฟริกันอเมริกัน และล้านนา Presentation and Food Tasting: “Food Culture:African American & Thai Lanna Foodways” โดยมีรองศาสตราจารย์ โรม จิรานุกรม รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้แทนอธิการบดีฯ เป็นประธานกล่าวต้อนรับ พร้อมด้วยคุณเจนนิเฟอร์ ฮาร์ไฮ กงสุลใหญ่สหรัฐอเมริกา เชียงใหม่ และคุณปิยวรา ทีชะระ เนตรน้อย ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนางเจ้าสิริกิติ์ฯ ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิลาวัลย์ เสวตเศรณี ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม และแขกผู้มีเกียรติ รวมถึงประชาชนผู้สนใจเข้าร่วมงานเสวนาดังกล่าว โดยภายในงานมีกิจกรรมการเสวนาอาหารแอฟริกันอเมริกัน โดย Dr.Joanne Hyppolite ภัณฑารักษ์พิพิธภัณฑสถานของ National Museum of African American History and Culture และการเล่าเรื่องและเทียบเคียงอาหารล้านนาโดย คุณสุพันธ์ ฉิมดี ผู้เชี่ยวชาญอาหารล้านนา นอกจากนี้ ยังมีการสาธิตการทำข้าวหนุกงา และเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมทุกท่านได้ลิ้มลองอาหารอาหารแอฟริกันอเมริกันและอาหารล้านนา ในวันพุธที่ 6 มีนาคม 2562 เวลา 13.00-16.00 น. ณ พิพิธภัณฑสถานเรือนโบราณล้านนา สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มช.

กิจกรรมศิลปวัฒนธรรมกับนานาชาติ

สถาบันภาษา มช. จัดโครงการ Nanyang Technological University's Prelude Program ร่วมกับ Nanyang Technological University ได้เรียนเชิญ ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม (ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิลาวัลย์ เสวตเศรณี) ให้การบรรยายในหัวข้อ Lanna Dance แก่นักศึกษาจาก Nanyang Technological University (NTU) เพื่อให้นักศึกษาชาวต่างชาติที่เข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้รับความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมล้านนา (ด้านดนตรีและนาฏศิลป์) ในวันที่ 25 ธันวาคม 2561 ณ ห้องประชุม สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มช.

สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม จัดกิจกรรมศิลปวัฒนธรรม ให้กับนักศึกษาจาก The National University of Malaysia ประเทศมาเลเซีย ที่เข้าร่วมกิจกรรม “FUU Global Tour 2019” แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมและสังคมของไทย โดยการนำของคณะนิเทศศาสตร์ มช. ในวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2562 ณ พิพิธภัณฑสถานเรือนโบราณล้านนา

สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมให้การต้อนรับและจัดกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมแก่ผู้เข้าร่วมประชุม 2019 ASEAN AND ANZ PARTNER CONFERENCE ที่เข้าร่วมประชุมและทำกิจกรรมต่างๆในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านสถาปัตยกรรมเรือนโบราณล้านนาและความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม ในวันที่ 20 มีนาคม 2562 ณ พิพิธภัณฑสถานเรือนโบราณล้านนา มช.

**กิจกรรมแสดงความยินดีเพื่อสร้างแรงจูงใจแก่ผู้บริหารและบุคลากร
และกิจกรรมพัฒนาบุคลากรและองค์กร**

นายสนั่น ธรรมธิ สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ได้รับรางวัลติโลกราชานุสรณ์ ซึ่งเป็นรางวัลเชิดชูเกียรติให้แก่ผู้ทำคุณประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาและสังคม โดยสำนักศาสนศึกษาวัดเจ็ดยอด พระอารามหลวง พร้อมด้วยคณะกรรมการทุนนิธิติโลกราชานุสรณ์ ได้จัดขึ้นในงานฉลองเปรี๊ญธรรม และพิธีถวายทุนการศึกษา แก่พระภิกษุสามเณร จ.เชียงใหม่ โดยมีคุณหญิงสุภัทรา ตันติพิพัฒน์พงศ์ เป็นผู้มอบ ณ วัดเจ็ดยอด พระอารามหลวง จ.เชียงใหม่ เมื่อวันที่ 28 กันยายน 2561

วัฒนธรรมมอบกระเช้าขอบคุณแด่ ศ.คลินิก นพ.ศุภชัย เชื้อรัตน์พงษ์ ในโอกาสที่ครบวาระการดำรงตำแหน่งประธานกรรมการอำนวยการประจำสำนักฯ ณ ห้องประชุม สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ในวันที่ 16 ตุลาคม 2561

คณะผู้บริหารและบุคลากรสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ร่วมแสดงความยินดีกับนายสนั่น ธรรมธิ ที่ได้รับรางวัลติโลกราชานุสรณ์ ซึ่งเป็นรางวัลเชิดชูเกียรติให้แก่ผู้ทำคุณประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาและสังคม ในวันที่ 16 ตุลาคม 2561 ณ ห้องประชุมสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม

บุคลากรสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ร่วมมอบกระเช้าแสดงความยินดีกับผู้ช่วยศาสตราจารย์วิลาวัลย์ เสวตเศรณี ที่ได้รับตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์มานพ มานะแซม ที่ได้รับตำแหน่ง รองผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ในวันที่ 16 ตุลาคม 2561 ณ ห้องประชุม สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิลาวัลย์ เศรษฐศรีณี ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มอบรางวัลบุคลากรดีเด่น ประจำปี พ.ศ.2561 สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ให้แก่นางสาวชุตติมา พรหมาวังษ์ และนายปัญญา แก้วคำ ในวันศุกร์ที่ 9 มกราคม 2562

ผู้บริหารและบุคลากรสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ร่วมแสดงความยินดีกับผู้ช่วยศาสตราจารย์มาณพ มานะแซม รองผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ในโอกาสที่ได้รับคัดเลือกให้เป็นนักศึกษาเก่าดีเด่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประจำปี 2561 สาขาส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม จัดโครงการ Happy CPAC โดยมีกิจกรรม Happy Soul พาชมวิถีชีวิตชุมชนเข้มแข็งบ้านแม่แจ่ม เพิ่มพูนขวัญกำลังใจของผู้ปฏิบัติงาน ตลอดจนเป็นแรงจูงใจในการทำงาน และช่วยปรับปรุงศักยภาพของผู้ปฏิบัติงาน โดยนำบุคลากรสำนักฯ เข้าชมวิถีชีวิตชุมชนเข้มแข็งบ้านแม่แจ่มและเรียนรู้วิถีชีวิตท้องถิ่น เป็นกิจกรรมที่เน้นสร้างความสุขให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน ช่วยเปิดโลกทัศน์ในมุมมองต่างๆ ได้มากยิ่งขึ้น ในวันที่ 25 มกราคม 2562 ณ อ.แม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิลาวัลย์ เศวตเศรณี ผู้อำนวยการสำนักงาน เป็นประธานเปิดการอบรมโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการการฝึกซ้อมตามแผนฉุกเฉินเพื่อป้องกันและระงับเหตุอัคคีภัยและแผ่นดินไหวประจำปีงบประมาณ 2562 ของสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยได้รับเกียรติจากทีมวิทยากรศูนย์ฝึกอบรมวิชาการและเผยแพร่ สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเทศบาลนครเชียงใหม่ มาให้ความรู้ สาดิการฝึกปฏิบัติ และเปิดโอกาสให้บุคลากรสำนักฯ ได้ฝึกซ้อมแผนฯ โดยการจำลองสถานการณ์ตามจริง ในวันอังคารที่ 12 กุมภาพันธ์ 2562 ณ สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มช.

สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จัดโครงการสัมมนาเพื่อพัฒนาองค์กร สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ประจำปีงบประมาณ 2562 โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์วิลาวัลย์ เศวตเศรณี ผู้อำนวยการสำนักฯ นำคณะผู้บริหาร และบุคลากรเข้าศึกษาคุณาถณ สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต พิพิธภัณฑ์บ้านจีนประชา พิพิธภัณฑ์ภูเก็ตไทยหัว พิพิธภัณฑ์เพอรานากันนิทัศน์ และแหล่งสถาปัตยกรรมของจังหวัดภูเก็ต ระหว่างวันที่ 7-10 มีนาคม 2562 ณ จังหวัดภูเก็ต

การจัดการประชุมคณะกรรมการอำนวยการประจำสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม

รองอธิการบดี (อาจารย์ ดร.เอกชัย มหาเอก) ประธานคณะกรรมการอำนวยการประจำสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม เป็นประธานการประชุมคณะกรรมการอำนวยการประจำสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ครั้งที่ 2/2561 เพื่อให้คำแนะนำ กำกับ ติดตามการบริหารงาน และการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์บริหารงานของสำนักฯ โดยมีคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม พร้อมด้วยผู้อำนวยการ กรรมการและเลขานุการฯ และรองผู้อำนวยการ เป็นผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการฯ เข้าร่วมประชุม ณ ห้องประชุม สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ในวันที่ 9 พฤศจิกายน 2561

รองอธิการบดี (อาจารย์ ดร.เอกชัย มหาเอก) ประธานคณะกรรมการอำนวยการประจำสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม เป็นประธานการประชุมคณะกรรมการอำนวยการประจำสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ครั้งที่ 1/2562 เพื่อกำกับ ติดตามนโยบายการบริหารงาน และการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การบริหารงานของสำนักฯ โดยมีคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม พร้อมด้วยคณะผู้บริหารสำนักฯ ร่วมการประชุมดังกล่าว ณ ห้องประชุม สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ในวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2562

ร่วมกิจกรรม งามต่างๆ

รองศาสตราจารย์โรม จิรานุกรม รองอธิการบดี พร้อมด้วยผู้ช่วยศาสตราจารย์วิลาวัลย์ เสวตเศรณี ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ร่วมงานเฉลิมฉลองครบรอบ 50 ปี มหาวิทยาลัยเกียวโตเซกะ ในโอกาสนี้ รองศาสตราจารย์โรม จิรานุกรม ได้รับเชิญให้ขึ้นเวทีกล่าวสุนทรพจน์ เพื่อเป็นเกียรติให้กับทั้งสองมหาวิทยาลัยที่มีความสัมพันธ์อันยาวนานกว่า 30 ปี โดยมี Dr.Oussouby Sacko อธิการบดีมหาวิทยาลัยเกียวโตเซกะ พร้อมด้วยคณะผู้บริหารและบุคลากรมหาวิทยาลัยเกียวโตเซกะ ร่วมให้การต้อนรับ ระหว่างวันที่ 11-15 ตุลาคม 2561 ณ มหาวิทยาลัยเกียวโตเซกะ ประเทศญี่ปุ่น

นางสาวธัญญา ตรีธรรมยา หัวหน้าฝ่ายส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม พร้อมด้วยนายสนั่น ธรรมธิ และบุคลากรสำนักฯ เป็นผู้แทนผู้อำนวยการฯ ร่วมมอบพวงหรีดแสดงความอาลัยรองศาสตราจารย์ ดร. อนาโกล โรเจอร์ เพลติเยร์ ในวันอังคารที่ 27 พฤศจิกายน ณ วัดพระสิงห์ จังหวัดเชียงใหม่

นางสาวนิตา เชื้อคำฟู หัวหน้างานบริหารทั่วไป เป็นผู้แทนผู้อำนวยการ เข้าร่วมพิธีเปิดนิทรรศการ “วันทรงคนตรี 10 มกราคม 2518” เพื่อน้อมรำลึกในพระอัจฉริยภาพของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร โดยมีศาสตราจารย์เกียรติคุณ นพ.อาวุธ ศรีศุกรี อุปนายกสภามหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นประธานพิธีเปิดงานดังกล่าว ในวันที่ 10 มกราคม 2562 ณ อาคารเฉลิมพระเกียรติ 7 รอบพระชนมพรรษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

นางสาวปัทมา จักขุรัตน์ เลขานุการสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม เป็นผู้แทนผู้อำนวยการฯ เข้าร่วมพิธีทำบุญวันคล้ายวันสถาปนามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประจำปี 2562 ที่จัดขึ้นเพื่อความเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่คณะผู้บริหาร บุคลากร และนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยมีศาสตราจารย์คลินิก นายแพทย์นิเวศน์ นันทจิต อธิการบดีมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นประธานในพิธีดังกล่าว ในวันที่ 24 มกราคม 2562 ณ ศาลาธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิลาวัลย์ เสวรณ์ ผู้อำนวยการ พร้อมด้วยบุคลากรสำนักฯ เข้าร่วมพิธีถวายปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ (ปรัชญาและศาสนา)แด่พระพรหมมงคล (ทอง สิริมงคล) ที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จัดขึ้นเพื่อถวายปริญญาบัณฑิตกิตติมศักดิ์ แด่เจ้าอาวาสวัดพระธาตุศรีจอมทองวรวิหาร จ.เชียงใหม่ พระพรหมมงคล (ทอง สิริมงคล) โดยมีศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์ เกษม วัฒนชัย องคมนตรี นายกสภามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นประธานในพิธี พร้อมด้วยคณะผู้บริหารและบุคลากรมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พุทธศาสนิกชน ศิษยานุศิษย์ ร่วมพิธี ณ มหาศาลาหทัยนเรศวร วัดพระธาตุศรีจอมทองวรวิหาร อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ในวันที่ 22 มีนาคม 2562

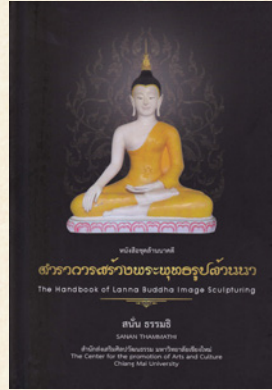

ผีในความเชื่อล้านนา

ถ้อยคำสำนวนล้านนา

ตำราการสร้าง
พระพุทธรูปล้านนา

ดอกไม้ล้านนา :
ศรัทธาและความหมาย

ติดต่อสอบถามได้ที่ : สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
239 ถนนห้วยแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50200 โทร 053-943637, 08-6117-5277

๑๑๖๖ คาเฟ่ เดอ เที่ยง

ที่รูม สไตล์ฝรั่งเศส ในบรรยากาศของพิพิธภัณฑ์เรือนโบราณล้านนา เป็นที่สำหรับผ่อนคลาย หลีกหนีจากความวุ่นวายภายนอก ตั้งแต่ธรรมชาติ และจับน้ำชาหลากหลาย เสริฟพร้อมขนมอบแบบฝรั่งเศส แยมทำเองที่มีรสเลิศ คอลเลกชั่นเสียงดนตรี ที่จะนำทุกท่าน เริ่มรับ สำราญริยาบทุกครั้งที่ได้นั่งเฝ้ามอง อดต คาเฟ่ เดอ เมาย

RACHAMANKHA
CHIANG MAI

*Rachamankha Hotel and Restaurant.
Your Home in Chiang Mai.*

SECRET
RETREATS

6 RACHAMANKHA 9, PHRA SINGH, CHIANG MAI 50200, THAILAND
T. +66 53 904 111 F. +66 53 904114 E-MAIL SALES@RACHAMANKHA.COM WWW.RACHAMANKHA.COM